

MIRNO RJEŠAVANJE SPOROVA KAO PROCESNA MOGUĆNOST I PROCESNA OBVEZA

Priručnik za polaznike/ce

Izrada obrazovnog materijala:

Dubravka Srećec Fletko
Županijski sud u Rijeci

Željka Matić Zaborski
Državno odvjetništvo Republike Hrvatske

prof. dr. sc. Alan Uzelac,
Pravni fakultet u Zagrebu

Zagreb, veljača 2026.

Autorsko pravo 2026.

Pravosudna akademija

Maksimirska 63, 10 000 Zagreb, Hrvatska

TEL 00385(0)1 2357 626 WEB www.pak.hr

SADRŽAJ

1. UVOD	4
1.1. Građansko pravosuđe kao javni servis za rješavanje sporova	4
1.2. Što je „mirno rješavanje sporova“?	4
1.3. Klasifikacija metoda mirnog rješavanja sporova	5
1.4. O pravu i dužnosti stranaka da se koriste mirnom metodom rješavanja sporova	6
2. OPĆA PROCESNA OBVEZA POKUŠAJA MIRNOG RJEŠENJA SPORA	7
2.1. O procesnim dužnostima i teretima: novi pravac razvoja procesnog prava	7
2.2. Načelo lojalne procesne suradnje i njegovi komparativni uzori	8
2.3. Lojalna suradnja kao izvor obveze pokušaja mirnog rješavanja sporova	9
2.4. Načini implementacije i sankcioniranja opće procesne obveze pokušaja mirnog rješenja spora 11	
2.5. Primjeri i problemska pitanja	12
3. OBVEZA POKUŠAJA MIRNOG RJEŠENJA SPORA U POSEBNIM SLUČAJEVIMA.....	12
3.1. Mirno rješavanje sporova u kojim je stranka Republika Hrvatska	12
3.1.1 Postupanje državnog odvjetništva u predmetima u kojim je Republika Hrvatska podnositelj zahtjeva	13
3.1.2 Postupanje državnog odvjetništva u predmetima u kojim je Republika Hrvatska protustranka.....	15
3.1.3 Nagodba.....	16
3.1.4 Zašto je u praksi važna primjena članka 186. a Zakona o parničnom postupku?.....	18
3.1.5 Sudska praksa u svezi članka 186. a Zakona o parničnom postupku.....	21
3.2. Pokušaj mirnog rješenja individualnog radnog spora	25
3.4. Postupci povodom tužbi zbog štete nastale motornim vozilom	28
3.5. Obveza pokušaja mirnog rješenja spora u medijskim sporovima	31
3.6. Ostali posebni slučajevi obveze pokušaja mirnog rješenja spora	35
3.6.1 Zakon o lovstvu	35
3.6.2 Zakon o poštanskim uslugama.....	37
3.6.3 Zakon o elektroničkim telekomunikacijama	37
4. MIRNO RJEŠAVANJE SPOROVA NA TEMELJU SPORAZUMA STRANAKA ILI UPUTE SUDA.....	38
4.1. Općenito – medijacija kao dobrovoljni način rješavanja sporova	38
4.2. Posebne metode sporazumnog rješavanja sporova: potrošački sporovi	40
4.3. Medijacija unutar sudskog postupka	41
5. AKTUALNI TRENDOWI U UREĐENJU MIRNOG RJEŠAVANJA SPOROVA: ZAKON O MEDIJACIJI	42
TEST/PITANJA ZA SAMOPROVJERU ZNANJA.....	46
LITERATURA.....	49

1. UVOD

1.1. Građansko pravosuđe kao javni servis za rješavanje sporova

Pružanje pravne zaštite građanima i pravnim osobama koje se nalaze u sporu oko prava koja proizlaze iz njihovih imovinskih, trgovačkih, obiteljskih i drugih, u širem smislu građanskopravnih odnosa, najvažnija je svrha građanskog pravosuđa. Pravo na pristup neovisnom i nepristranom sudu radi rješavanja građanskopravnih i drugih sporova u pravičnom postupku i u razumnom roku temeljno je ljudsko pravo, propisano Ustavom i međunarodnim konvencijama koje Hrvatsku obvezuju (v. čl. 29. Ustava, čl. 6. st. 1. Europske konvencija za zaštitu ljudskih prava, čl. 47. Povelje ljudskih prava EU).

Pravo na pristup sudu ipak nije bezuvjetno i neograničeno. Svrha parničnog postupka, kao temeljne i zajamčene metode rješavanja pravnih sporova, jest pružanje zaštite onima kojim je ta zaštita objektivno potrebna. Opseg i intenzitet te potrebe mogu se značajno razlikovati od slučaja do slučaja. Empirijska istraživanja provedena u različitim državama pokazuju da se velika većina pravnih sporova rješava autonomno, izvan suda. U državama zapadne Europe procjenjuje se da manje od 5 posto sporova završava u formalnom sudskom postupku, a drugdje (npr. u SAD-u) postotak spornih predmeta koji završavaju kontradiktornom sudskom odlukom mjeri se u promilima; golema većina slučajeva završava nagodbom.

Danas prevladava gledište da su kapaciteti državnog pravosudnog sustava kao javnog servisa za rješavanje sporova nužno ograničeni i da ih valja stavljati na raspolaganje prije svega u slučajevima u kojim je potreba za pravnom zaštitom najveća, a druge mogućnosti rješavanja sporova iscrpljene. Upravo zbog optimizacije resursa, da bi se mogla pružiti adekvatna i pravodobna pravna zaštita onima kojim je ona najpotrebnija, smatra se da parnični postupak načelno treba biti tek ***ultimum remedium***, posljednje sredstvo koje se za rješavanje sporova upotrebljava kad su druge, jednostavnije i izravnije, metode rješavanja sporova iscrpljene.

1.2. Što je „mirno rješavanje sporova”?

Raznovrsni su načini rješavanja sporova izvan suda. I sam sudski postupak, jednom pokrenut, može rezultirati sporazumnim ishodom, bez potrebe da se provede cjelokupni postupak u kojem će se, nakon izvođenja dokaza i primjene prava na utvrđeno činjenično stanje, donositi odluka kojom će sud odrediti tko je u pravu, a tko u krivu. Takva odluka, temeljena na sučeljavanju stavova stranaka te donesena nakon, metaforički rečeno, sudske „bitke” u kojoj su se sukobljavali suprotstavljeni argumenti, naziva se *kontradiktorna* upravo zato što je rezultat žive, antagonističke rasprave u kojoj su se stranke sučeljavale (od *contra dicere*: govoriti protiv nečeg, suprotstavljati se, osporavati). Nasuprot takvom načinu, u kojem na kraju postupka u kojem se stranke bore za vlastite interese, a rješenje u toj „sudskoj bitki” u nedostatku sporazuma nameće sud, **pojam mirnog rješavanja sporova upotrebljava se da označi sve metode i postupke kojim se nastoji postići sporazumno rješenje spora.**

U pravnoj doktrini pojam „mirnog rješavanja sporova” izvorno je potekao iz međunarodnog prava gdje se odnosio na sve oblike rješavanje sporova bez uporabe

sile, putem pravnih i diplomatskih mehanizama. U području privatnog i procesnog prava izraz „mirno rješavanje sporova” prihvaćen je kako bi označio svaki oblik rješavanja spora koji počiva na suradnji stranaka i ne završava prisilnom sudskom odlukom koja je u odnosu na barem jednu od strana nametnuto, odnosno heteronomno rješenje. U istom smislu „mirno rješavanje spora” određuje i Zakon o mirnom rješavanju sporova definirajući ga kao „svaki izvansudski ili sudski postupak kojim stranke nastoje sporazumno riješiti spor (...)” (čl. 4. st. 1 (a) ZMRS-a).

1.3. Klasifikacija metoda mirnog rješavanja sporova

U metode mirnog rješavanja sporova može se ubrojiti čitav spektar različitih načina da se postigne sporazumno rješenje spora. Mirno rješavanje sporova bitno je šire od „mirenja” (medijacije/koncilijacije) s kojim se često miješa.

Vrste metode mirnog rješavanja sporova mogu se razlučiti po više kriterija:

- Odvija li se ono unutar ili izvan suda (**sudsko i izvansudsko**);
- Je li uređeno pravnim normama ili se odvija spontano (**strukturirano i nestrukturirano**; ova je razlika posebno značajna kod pregovora gdje samo strukturirani pregovori mogu biti predmet zakonske obveze);
- Provodi li se **izravno** ili **neizravno** (u izravnim metodama same stranke neposredno pregovaraju, dok kod neizravnih sudjeluju zastupnici ili posrednici);
- Je li u rješavanje spora uključen **nepristran treći** (ako takve osobe nema, riječ je o pregovorima, a ako je uključena, riječ je o medijaciji);
- Rješavaju li se svi ili samo neki sporovi (kod metoda **ograničenog objekta** cilj je samo riješiti neke aspekte spora, npr. samo sporove koji se tiču činjenica – primjer je tzv. rana neutralna evaluacija);
- Je li riječ o jednoj metodi ili kombinaciji metoda (**monotipno i kombinirano** rješavanje spora; za kombinirane metode primjer su npr. med-arb metode ili FIDIC-ov postupak rješavanja građevinskih sporova).

Što se tiče zakonskih definicija metoda mirnog rješavanja sporova u ZMRS-u se izrijeком definiraju samo medijacija i strukturirani pregovori.

Medijacija je zakonski određena kao „svaki postupak, bez obzira na to provodi li se u sudu, instituciji za medijaciju ili izvan njih, u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti spor uz pomoć jednog ili više medijatora koji strankama pomažu postići nagodbu, bez ovlasti da im nametnu obvezujuće rješenje”, dok su **strukturirani pregovori** definirani kao „zakonom propisani ili dogovoreni postupci mirnog rješavanja spora u kojem stranke neposredno nastoje nagodbom riješiti svoj spor” (čl. 4. st. 1 (b) i (c) ZMRS-a).

Ove su široke zakonske definicije generičke naravi, unutar kojih se mogu klasificirati pojedine individualne metode uređene posebnim zakonima. Primjerice, postupak mirnog rješavanja sporova s državom po čl. 186 (a) ZPP-a po svojim odlikama može se ubrojiti u definiciju „strukturiranih pregovora”.

Poseban slučaj mirnog rješavanja sporova čini **arbitraža**. Njezino je svrstavanje u metode mirnog rješavanja spora dvojbeno. Naime, arbitraža, iako je izvansudska metoda, u strogom smislu ne može se smatrati metodom mirnog rješavanja sporova s obzirom na to da može rezultirati heteronomnom odlukom koja se može prisilno izvršiti. U tom je smislu **arbitraža** i definirana u Zakonu o arbitraži koji je određuje kao

„izbrano suđenje” i specificira kao „suđenje pred arbitražnim sudom, bez obzira organizira li ga ili njegovo djelovanje osigurava arbitražna ustanova ili ne”. Izraz „suđenje” implicira kontradiktorno odlučivanje u kojem se, u okviru suprotstavljenih stavova stranaka, utvrđuju činjenice, izvode dokazi i primjenjuje pravo radi donošenja odluke koja se, jednako kao i pravomoćna sudska presuda, može prisilno izvršiti (v. čl. 31. Zakona o arbitraži).

Po nekim elementima arbitraža ipak ima i odlike mirnog rješavanja sporova, u prvom redu po tome što se sam postupak provodi na temelju arbitražnog sporazuma koji kao takav predstavlja izraz stranačke autonomije i volje da se spor riješi obvezujućom odlukom osoba od povjerenja stranaka. Valja naglasiti i da postoje razne „neprave arbitraže” tj. takve metode rješavanja sporova koje imaju odlike arbitraže kao suđenja, no ne rezultiraju obvezujućim rješenjem spora; postoje i, suprotno, slučajevi arbitraža koje se provode na temelju zakona, a ne sporazuma stranaka. U svim takvim slučajevima potrebno je ispitati narav samog postupka i konkretne okolnosti u kojim se odvija da se razluči u kojoj su mjeri u samom postupku prisutni „mirni” odnosno „prisilni” elementi.

Na primjeru arbitraže vidljivo je da se metode rješavanja sporova ne mogu uvijek jasno razlučiti po crno-bijeloj tehnici koja određeni postupak ili klasificira kao „mirno rješavanje sporova” ili ga svrstava među „prisilne” tj. heteronomne metode. Kao glavni kriterij klasifikacije treba uzeti svrhu postupka odnosno je li on usmjeren na postizanje nagodbe ili na donošenje pravno obvezujuće odluke koja će se moći prisilno provesti. Sama struktura postupka tek je od sekundarne važnosti jer će se i oni, tzv. evaluacijski postupci koji imaju elemente suđenja (primjene pravnih pravila i pravila iskustva na dokaze i činjenice u sporu) zadovoljiti definiciju mirne metode rješavanja spora ako „odluka” kojom postupak rezultira nije pravno obvezujuća, a svrha je procjene (evaluacije) dane kroz postupak tek orijentacija u daljnjim pregovorima stranaka.

Klasifikacija je još složenija kod postupaka u kojim sudjeluju stranke nejednake pregovaračke moći i znanja, npr. kod postupaka tzv. alternativnog rješavanja potrošačkih sporova. U takvim postupcima u komparativnom pravu nerijetko nalazimo asimetrično uređenu obvezatnost „procjene” iz postupka, tako da se, radi izjednačavanja položaja stranaka, jaču stranu (trgovca) obvezuje da prihvati odluku kao obvezujuću, dok se slabija strana (potrošač) ovlašćuje da eventualne odluke ne prihvati u kojem slučaju može o istom pitanju pokrenuti sudski postupak (v. Uzelac, Asimetrične i hibridne klauzule...).

1.4. O pravu i dužnosti stranaka da se koriste mirnom metodom rješavanja sporova

Nema nikakve sumnje da bi pravni sustav u kojem bi se sve vrste sporova morale isključivo rješavati kontradiktornim sudskim odlukama vrlo brzo kolabirao. No, problem ne leži samo u nedostatku kapaciteta. Sporazumno prihvaćenja rješenja obično su trajnija, a vjerojatnost da će se ono što je dogovoreno dobrovoljno ispuniti veća je negoli kod rješenja nametnutih izvana. Sporazumna rješenja mogu biti šira i obuhvatnija te pružati priliku za inovativnije i prikladnije ishode negoli rješenja koja su ograničena strogim pravnim pravilima. U zdravom demokratskom i pluralističkom društvu postoje mnogi snažni razlozi zašto je dobro i korisno osnažiti nastojanja da se

sporovi unutar civilnog društva rješavaju u što je većoj mjeri autonomno, uz što manje invazivnu intervenciju sudova i drugih državnih tijela.

Na koji se način nastojanja za poticanjem sporazumnog rješavanja sporova danas osnažuju u hrvatskom pravu?

Jedan pravac poticanja odnosi se na uspostavljanje pravnog i institucionalnog okvira u kojem su različite metode mirnog rješavanja spora zastupljene i prepoznate. Među mjerama koje **omogućuju**, tj. uređuju **pravo** stranaka da se posluže raznim načinima za sporazumno rješavanje sporova, nalaze se pravni propisi koji uređuju pregovore, nagodbe te mogućnost upotrebe tzv. alternativnih metoda rješavanja sporova kao što su medijacija i arbitraža.

Drugi pravac poticanja odnosi se na noviji razvoj procesnog prava, u kojem se sagledava da je pokušaj mirnog rješenja spora nije samo pravo, nego i **obveza** stranaka, tj. **dužnost** koju sudionici u sporu moraju ozbiljno i savjesno izvršiti kako bi mogli, u slučaju da pokušaj ne bude uspješan, računati na sva prava koja im kao korisnicima sudstva kao javnog servisa za rješavanje sporova pripadaju.

U ovim obrazovnim materijalima bavit ćemo se temom mirnog rješavanja sporova kao opće procesne obveze (poglavlje 2) te kao obveze koja je posebno regulirana i sankcionirana u posebnim područjima (poglavlje 3). U nastavku ćemo se pozabaviti opcionalnim mogućnostima da se mirno rješavanje sporova provede temeljem odluke suda ili prethodnog sporazuma stranaka (poglavlje 4).

2. OPĆA PROCESNA OBVEZA POKUŠAJA MIRNOG RJEŠENJA SPORA

2.1. O procesnim dužnostima i teretima: novi pravac razvoja procesnog prava

U starijoj procesnoj teoriji isticalo se da su **sve parnične radnje stranaka izraz stranačke dispozicije** te da zbog toga stranke, nasuprot ovlaštenjima za poduzimanje procesnih aktivnosti, nemaju nikakvih obveza za njihovo poduzimanje (Triva/Dika, GPPP, § 24/1). U duhu rane njemačke procesne teorije (Goldschmidt, *Prozess als Rechtslage*, 1925) navodilo se da u parnici stranke nemaju dužnosti u strogom smislu tj. da su sve radnje kao izraz stranačke slobode izraz njihove težnje da poprave svoj položaj u parnici.

Utoliko smatralo se da u strogom smislu nema i ne može biti sankcija za stranke koje propuste poduzeti procesnu radnju, npr. predložiti dokaze ili pozvati se na određene činjenice. Nepoduzimanje radnji ili poduzimanje nesvrhovitih radnji, po tom stavu, može samo pogoršati procesni položaj stranke i potencijalno dovesti do gubitka parnice. Jedina obveza koju stranke imaju je nastojati „pomoći sebi samome”; zato, prema tom stavu, određeni način postupanja u parnici može za stranku biti samo **teret** (npr. *teret dokazivanja*, *teret tvrdnje*...), a ne i **dužnost**.

Ovaj teorijski stav, utemeljen na apsolutno shvaćenom načelu stranačke dispozicije, danas je prevladan, a nikad nije bio bez iznimaka. Odredba čl. 10.

ZPP-a, koja **zabranjuje zlouporabu procesnih ovlaštenja**, postojala je još u izvornom tekstu Zakona o parničnom postupku. **Od 2003.** ona je sadržavala i pravila **o novčanim kaznama** koje je sud mogao izreći stranci koja „teže zlouporabi prava koja joj pripadaju u postupku”. Kazna za zlouporabu mogla se izreći i umješacu pa i odvjetniku (zastupniku stranke) ako je on odgovoran za zlouporabu prava. Kako se u praksi ovlasti suda da sankcioniraju procesne zlouporabe nisu dostatno upotrebljavale, čl. 10. ZPP-a je 2008. godine proširen i odredbama o prisilnoj ovrši izrečenih novčanih kazni te o nesuspenzivnosti žalbe protiv rješenja o izrečenoj kazni. Norme o sankcijama za procesne zlouporabe su se usavršavale i u daljnjim izmjenama iz 2013. godine.

U svakom slučaju već je više desetljeća nesporno da stranke u parnici imaju barem **negativno formuliranu „pravu” procesnu dužnost** – dužnost da se suzdrži od odugovlačenja postupka i zlouporabe prava – koja se, po potrebi, može i sankcionirati novčanom kaznom pa čak i zatvorom (kao supstitucijom za nenaplaćenu novčanu kaznu).

Od izmjena i dopuna ZPP-a iz 2019. godine negativno formulirana dužnost (zabrana zlouporabe procesnih prava) **proširena je i dopunjena pozitivnom obvezom stranaka i drugih sudionika u postupku** da se u parnici ponašaju **lojalno** tj. na način da svojim ponašanjem i radnjama doprinesu tome da se postupak provede brzo i sa što manje troškova.

Članak 10. st. 1. Zakona o parničnom postupku izraz je novog pristupa parničnom postupku u kojem se smatra da stranke imaju dužnost da, kao korisnici javnog pravosudnog servisa koji je ograničen sredstvima i mogućnostima da svakom pruži pravodobnu pravnu pomoć, **moraju svojim ponašanjem pomoći da se raspoloživi resursi maksimalno iskoriste** kako bi se i usluge koje taj servis pruža – rješavanje pravnih sporova, na pravičan način i u razumnom roku – mogle osigurati čim širem krugu korisnika.

2.2. Načelo lojalne procesne suradnje i njegovi komparativni uzori

Važeći tekst članka 10. st. 1. ZPP-a sad glasi:

„Sud, **stranke i drugi sudionici** moraju nastojati da se postupak provede **bez odugovlačenja, u razumnom roku** i sa **što manje troškova**. Sud je dužan onemogućiti svaku zlouporabu prava u postupku.”

Izmjene ZPP-a time su transformirale **načelo zabrane zlouporabe procesnih ovlaštenja** u novo, šire procesno načelo, **načelo lojalne procesne suradnje**. Time je postavljen i opći procesni okvir za daljnje razrađivanje posebnih zakonskih odredbi o konkretnim načinima na koji se valja ispunjavati obveza lojalnog postupanja u izvršenju zajedničke procesne obveze da se postupak odvija učinkovito, pravično i razmjerno jeftino.

Načelo kojim se uspostavlja **zajednička dužnost suda, stranaka i svih drugih sudionika u postupku** da, bez obzira na različitost procesnih uloga te suprotstavljenost interesa u odnosu na meritum spora, **budu lojalni** općem cilju građanskog pravosuđa – osiguranju pravodobne i kvalitetne pravne zaštite za svakog

– nije novo. U vrlo sličnom obliku bilo je izraženo još u **austrijskom parničnom zakonu** (ZPO) s kraja 19. stoljeća koji je u Hrvatskoj bio osnovni model za sve parnične zakone od 1929. naovamo. Njegov tvorac, **Franz Klein**, u svojim je radovima isticao da parnica ne smije biti „rat bez Crvenog križa”; državno pravosuđe ne smije biti poprište bespoštednih bitaka koje stranke vode ne osvrćući se na trajanje postupka, troškove i činjenicu da zbog njihovog rata mnogi drugi čekaju u redu ne dobivajući ono što im pripada. Klein je i autor izraza „lojalna suradnja” (*loyale Kollaboration*) kao oznake vodećeg procesnog načela koje treba **premostiti razlike između tradicionalnih načela – načela dispozicije i oficijelnosti**.

Krajem 20. stoljeća ove su ideje ponovno postale vrlo aktualne i širom Europe. Prva značajna procesna reforma, koja je išla u tom pravcu, dogodila se u **Engleskoj**. Njoj je u osnovi bilo utvrđenje da je, zbog pretjeranog trajanja i troškova postupka, englesko pravosuđe postalo nepristupačno vrlo velikom broju korisnika. Čuvena izreka da su „u Engleskoj sudovi dostupni svakom – kao i Ritz hotel (svako može ući, ali si ga samo malobrojni mogu priuštiti)” bila je reaktualizirana tijekom **reformi lorda Woolfa** započetih donošenjem novih parničnih pravila (CPR) iz 1998. godine. Da bi se pravosuđe učinilo dostupnim svakom, promijenjena je tradicionalna struktura engleskog parničnog postupka koja je tradicionalno bila obilježena visokim stupnjem adversarijalizma, konceptom parnice kao borbe dviju stranaka čiji odvjetnici diktiraju tempo i sve druge elemente postupka koji se, u osnovi, vode pred sucem kao pasivnim promatračem koji je u svim aspektima vođenja postupka ograničen radnjama stranaka. Od ove reforme, već je prvi članak engleskog CPR-a izrazio sasvim drukčiji stav: najviši, temeljni cilj postupka (tzv. **overriding objective**) jest određen time da se sudovima mora omogućiti da kvalitetno rješavaju svoje predmete, a što se postiže osiguranjem jednakog položaja stranaka; uštedom troškova; postupanjem na način razmjeran vrijednosti, važnosti, kompleksnosti i financijskom položaju svake stranke; osiguranjem da se s predmetima postupa ekspeditivno i pravično te uzimanjem u obzir potrebe da se svakom predmetu treba dodijeliti odgovarajući dio resursa suda vodeći računa i o drugima.

Procesne reforme u Engleskoj imale su svoj odjek i na europskom kontinentu pa i šire. U međunarodnim projektima koji su pokušali postaviti temelje za harmonizaciju građanskog procesnog prava, od **Transnacionalnih načela parničnog postupka Američkog pravnog instituta (ALI)** i **Instituta za unifikaciju privatnog prava (UNIDROIT)** iz 2004. godine pa do **Modelskih europskih pravila parničnog postupka Europskog pravnog instituta (ELI)** i **UNIDROIT-a** iz 2020. godina, prihvaćen je upravo pristup temeljen na zajedničkoj i podijeljenoj odgovornosti i suda i stranaka za to da rješavanje sporova bude svrhovito i učinkovito pri čemu se posebno u obzir valja uzeti vrijeme i troškove potrebne da se do rješenja spora dođe.

2.3. Lojalna suradnja kao izvor obveze pokušaja mirnog rješavanje sporova

Prvo procesno načelo Europskih pravila parničnog postupka ELI-UNIDROIT-a (v. čl. 2. Pravila) glasi:

„Stranke, njihovi odvjetnici i sud moraju surađivati na promicanju pravičnog, učinkovitog i brzog rješavanja sporova.”

Ovo „načelo suradnje”, kao i u čl. 10. ZPP-a, obuhvaća zajedničku obvezu suda i stranaka pri čemu je **težište stavljeno na odvjetnike** koji kao česti zastupnici i profesionalno imaju vrlo bitan položaj pa i profesionalnu obvezu da osiguraju da se sporovi rješavaju na primjeren način i u primjerenim rokovima.

Obveza da se lojalno postupi i savjesno koristi raspoloživim sredstvima za ostvarenje pravne zaštite ne proteže se samo na stranke koje se već nalaze u sudskom postupku. Jednako, ako ne i važnije, za opće osiguranje djelotvornosti sustava rješavanja pravnih sporova, jest **da se pred sud iznose samo oni sporovi koji nisu na drugi način mogli biti riješeni**. Općenito se smatra da je sudski postupak, iako je zajamčen kao sredstvo za rješavanje sporova građanske naravi, tek posljednje utočište jer se najveći dio pravnih problema može i treba pokušati riješiti izvan suda. Jedno od prvih empirijskih istraživanja načina na koje se pravni sporovi rješavaju, provedeno u Nizozemskoj oko 2000. godine, pokazalo je na velikom uzorku ispitanika da se tek 2 do 3 posto svih pravnih sporova rješava pred sudom; najveći dio sporova rješava se sporazumno, izravnim (više od 30 posto) ili asistiranim pregovorima (cca 3 posto); preostale sporove, prema tom istraživanju, stranke ostavljaju neriješenima, ignorirajući ih ili čekajući da se problem sam riješi.

Zbog toga je i **pretprocesna obveza da se spor pokuša riješiti mirnim putem integralni dio načela lojalne suradnje u rješavanju sporova**. To je jasno izraženo, kroz ELI-UNIDROIT pravila koja izražavaju konsenzus procesnih eksperata iz svih europskih država. U čl. 3. ELI-UNIDROIT Pravila, temeljna procesna dužnost stranaka i njihovih odvjetnika određena je kroz pet točaka, od kojih se prva odnosi na obvezu pokušaja mirnog rješavanja spora.

Čl. 3. ELI-UNIDROIT Pravila glasi:

„Stranke i njihovi odvjetnici moraju:

- (a) poduzeti razumne i primjerene korake radi **mirnog rješavanja sporova**;
- (b) pridonositi **urednom vođenju postupka**;
- (c) iznositi **činjenice i dokaze**;
- (d) pomagati sudu u **utvrđivanju činjenica i primjeni mjerodavnog prava**;
- (e) postupati u **dobroj vjeri i izbjegavati zlouporabu postupovnih prava** u odnosu prema sudu i drugim strankama.”

Po uzoru na ova kretanja u europskom i komparativnom pravu u prvim nacrtima Zakona o mirnom rješavanju sporova u članku 9., naslovljenom „Dužnost pokušaja mirnog rješenja spora prije pokretanja sudskih postupaka, bila sadržana opća pretprocesna dužnost. Prema nacrtu, čl. 9. st. 1. ZMRS određivao je da su „stranke prije pokretanja parničnog postupka dužne pokušati riješiti spor mirnim putem.” U konačnom se tekstu ZMRS-a ova dužnost razvodnila i ograničila pa je, dijelom zbog nerazumijevanja, a dijelom zbog straha da hrvatsko pravo još nije spremno za jasno pozitiviranje ove obveze, tekst promijenjen u:

„(1) Stranke su prije pokretanja parničnog postupka **radi naknade štete, osim postupka radi naknade štete iz radnog odnosa**, dužne pokušati riješiti spor mirnim putem.”

Usprkos ovim nespretnim zakonskim intervencijama, valja uzeti da, u smislu već opisanog pravca razvoja građanskog procesnog prava, kao i jasnog pozitiviranja načela lojalne procesne suradnje, procesna obveza pokušaja mirnog rješenja spora ne postoji samo u „postupcima radi naknade štete, osim onih iz radnog odnosa” nego da, na razini načela, postoji u svim situacijama u kojim je razumno, prikladno i očekivano da će se stranke prije obraćanja sudu pokušati sporazumjeti i barem u dijelu svoj spor pokušati riješiti autonomno i izvansudski. U ovoj radionici bit će predstavljeni razni slučajevi u kojim je ova opća pretprocesna dužnost konkretno uređena i opisana kao i sudska praksa u primjeni takvih uređenja.

2.4. Načini implementacije i sankcioniranja opće procesne obveze pokušaja mirnog rješenja spora

Okolnost da je obveza pokušaja mirnog rješenja spora prepoznata kao opća i načelna obveza logično dovodi do pitanja kako se takva, načelno opća obveza, može provesti u djelo ako u konkretnom slučaju nisu propisane konkretne sankcije i metode njezine implementacije.

Je li opća procesna obveza pokušaja mirnog rješenja spora „imperfektna” obveza? U velikoj mjeri, odgovor na ovo pitanje ovisit će o sudskoj praksi i njezinom prihvaćanju i tumačenju ove načelne obveze.

U odnosu na pretprocesnu obvezu pokušaja mirnog rješenja spora, razvodnjena formulacija iz čl. 9. st. 1. ZMRS-a u predmetima u kojim ne postoji posebna zakonska osnova ili prethodni sporazum stranaka ne ostavlja puno prostora za snažne sankcije, poput odbacivanja tužbe. No, u granicama ovlasti koje sud ima da potakne mirno rješenje spora određene mjere ipak stoje na raspolaganju. Otvoreno je pitanje mogu li se neke tužbe smatrati zlouporabom procesnih ovlaštenja i dužnosti iz čl. 10. ZPP-a ako tužitelj nije ni na koji način pokušao komunicirati s tuženikom prije podnošenja tužbe ili je pak obijesno otklanjao njegove pozive da se spor riješi mirnim putem. Određene mogućnosti da se nedostatak pokušaja mirnog rješenja spora sankcionira kroz troškove postupka postoje i u kontekstu primjene pravila o naknadi troškova, npr. pravila o naknadi troškova u slučaju da tuženik nije dao povod za tužbu (čl. 157. ZPP-a) ili naknadi troškova kod povlačenja tužbe (čl. 158. ZPP-a) pa i primjenjujući opće pravilo iz čl. 154. ZPP-a (npr. ocjenjujući jesu li troškovi bili potrebni i svrhoviti, odnosno „izazvani vođenjem postupka” i „uzrokovani radnjama stranke”).

Značajno veće mogućnosti postoje da se implementira i sankcionira procesna dužnost pokušaja mirnog rješenja spora nakon što je parnični postupak već pokrenut. O mogućnosti da se preporuči medijacija ili stranke u nju upute, bit će riječi *infra* u poglavlju 4, a propuštanje da se izvrši obveza koju odluka o upućivanju na medijaciju može imati značajne implikacije na pravo stranke da traži naknadu troškova postupka. Ne treba zanemariti ni odredbe koje ovlašćuju raspravni sud da stranke informira o mogućnostima mirnog rješenja spora, a također i potakne stranke da u okviru sudskog postupka zaključe sudsku nagodbu (v. čl. 288. a ZPP-a).

Reakcije stranaka na prijedloge suda, pa i njihovo ponašanje na pripremnom ročištu u slučajevima u kojim sud primjenjuje tehniku otvorenog pravosuđenja radi facilitacije mirnog rješenja spora (v. čl. 288. a st. 2. ZPP-a), mogu sudu ukazati na razinu

spremnosti stranke da se lojalno upusti u pokušaj potrage za sporazumnim rješenjem pri čemu se otvara i mogućnost da se u krajnjim slučajevima, kod izrazito obijesnog i nekooperativnog ponašanja jedne stranke, takvo ponašanje ocijeni kao zloupotreba procesnih ovlaštenja te sankcionira u smislu čl. 10. ZPP-a.

O ovim mogućnostima i njihovim ograničenjima raspraviti ćemo detaljno u našoj radionici.

2.5. Primjeri i problemska pitanja

- A.) Kako tumačite i primjenjujete odredbu da će sud „postavljanjem pitanja i na drugi svrsishodan način, nastojati da se tijekom pripremnog ročišta iznesu sve odlučne činjenice, da se dopune nepotpuni navodi stranaka o važnim činjenicama, da se označe ili dopune dokazna sredstva koja se odnose na navode stranaka i, uopće, da se daju sva razjašnjenja potrebna za utvrđenje činjeničnog stanja važnog za odluku ili postizanje mirnog rješenja spora.” (čl. 288.a st. 2. ZPP)? Raspravlja li se sa strankama o načinu na koji su formulirani njihovi zahtjevi i navodi, razmatraju li se i pravna pitanja spora te nastoji li se pronaći na konkretan način prostor za postizanje mirnog rješenja spora? U kojim se predmetima i čijom zaslugom zaključuju sudske nagodbe?
- B.) Gdje vidite mogućnosti, a gdje prepreke mogućem sankcioniranju nekooperativnosti i odsutnosti pokušaja mirnog rješenja spora kroz odredbe o troškovima postupka? Može li se pojam „potrebnog” i „svrhovitog” troška povezati s nastojanjima za mirnim rješenjem spora (ili njihovim odsustvom)? Mogu li se odredbe o „nedavanju povoda za tužbu” dovesti u vezu s pokušajima mirnog rješenja spora?
- C.) Imate li iskustva s primjenom čl. 324. ZPP-a o pokušajima mirnog rješenja spora pred sudom radi postizanja sudske nagodbe?

3. OBVEZA POKUŠAJA MIRNOG RJEŠENJA SPORA U POSEBNIM SLUČAJEVIMA

3.1. Mirno rješavanje sporova u kojim je stranka Republika Hrvatska

Dužnost prethodnog obraćanja državnom odvjetništvu sa zahtjevom za mirno rješenje spora osobama koje namjeravaju podnijeti tužbu protiv Republike Hrvatske, propisana člankom 186. a Zakona o parničnom postupku (NN 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22, 114/22, 155/23 i 146/25 – dalje: ZPP), uvedena je u naš pravni sustav Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (NN 117/03). Ova zakonska odredba mijenjana je i dopunjavana tri puta i to 2008., 2013. i 2019. Zakonima o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (NN 84/08, 25/13 i 70/19), a njima je postignuta procesna ravnoteža propisivanjem njegove primjene i na sporove u kojim sudjeluje Republika Hrvatska u procesnoj ulozi tužitelja, omogućeno je strankama da nakon podnošenja zahtjeva za mirno rješenje spora mogu zatražiti od suda izvođenje dokaza za koje smatraju da su nužni radi utvrđivanja činjenica o kojim ovisi zauzimanje stava o osnovanosti zahtjeva protivne stranke za mirno rješenje spora kao i da nagodba postignuta između stranaka ima svojstvo ovršne isprave.

Institut mirnog rješavanja sporova propisan važećim odredbama ZPP-a određuje da osoba koja namjerava podnijeti tužbu protiv Republike Hrvatske dužna je prije podnošenja tužbe obratiti se zahtjevom za mirno rješenje spora državnom odvjetništvu koje je stvarno i mjesno nadležno za zastupanje na sudu pred kojim namjerava podnijeti tužbu protiv Republike Hrvatske, osim u slučajevima u kojim je posebnim propisima određen rok za podnošenje tužbe, a zahtjev za mirno rješenje spora mora sadržavati sve ono što mora sadržavati tužba (članak 186. a stavak 1. ZPP-a). To znači da zahtjev za mirno rješenje spora treba sadržavati određen zahtjev u pogledu glavne stvari i sporednih traženja, činjenice na kojim se temelji zahtjev, dokaze kojim se utvrđuju te činjenice te druge podatke koje mora imati svaki podnesak (članak 106. ZPP-a). Ako zahtjev za mirno rješenje spora ne bude prihvaćen ili o njemu ne bude odlučeno u roku od tri mjeseca od njegova podnošenja, podnositelj zahtjeva može podnijeti tužbu nadležnom sudu (članak 186. a stavak 5. ZPP-a). Sud će odbaciti tužbu protiv Republike Hrvatske podnesenu prije donošenja odluke o zahtjevu za mirno rješenje spora, odnosno prije isteka navedenog roka od tri mjeseca od njegova podnošenja (članak 186. a stavak 6. ZPP-a). Citirana odredba članka 186. a ZPP-a na odgovarajući se način primjenjuje i u slučajevima u kojim Republika Hrvatska namjerava tužiti neku osobu s prebivalištem ili sjedištem u Republici Hrvatskoj (članak 186. a stavak 8. ZPP-a). Međutim, člankom 186. a stavkom 7. ZPP-a propisano je da se institut mirnog rješavanja sporova pred državnim odvjetništvom ne primjenjuje u slučajevima kad je posebnim zakonom propisan postupak podnošenja zahtjeva za mirno rješenje spora nadležnom državnom odvjetništvu ili nekom drugom tijelu.

Člankom 29. stavkom 1. i 2. Zakona o državnom odvjetništvu (NN 67/18, 21/22 i 136/25) propisana je stvarna nadležnost općinskih i županijskih državnih odvjetništva, pa tako općinska državna odvjetništva postupaju pred općinskim sudovima i javnopravnim tijelima, a županijska državna odvjetništva postupaju pred županijskim, trgovačkim i upravnim sudovima. Temeljem odredbe članka 30. stavka 3. Zakona o državnom odvjetništvu u postupcima za mirno rješenje spora postupa ono državno odvjetništvo koje je nadležno prema članku 29. toga zakona za postupanje u sporu.

Postupanje državnog odvjetništva u predmetima izvansudskog (mirnog) rješavanja sporova propisano je odredbama članka 38. i 39. Zakona o državnom odvjetništvu i odredbama članka 160. – 164. Poslovnika državnog odvjetništva (NN 128/19) te Općom uputom Glavne državne odvjetnice Republike Hrvatske broj O-3/2021 od 9. prosinca 2021. za postupanje državnog odvjetništva u primjeni članka 186.a ZPP.

3.1.1 Postupanje državnog odvjetništva u predmetima u kojim je Republika Hrvatska podnositelj zahtjeva

U slučajevima kad Republika Hrvatska namjerava tužiti neku osobu nadležno općinsko državno odvjetništvo za fizičke osobe s prebivalištem u Republici Hrvatskoj ili nadležno županijsko državno odvjetništvo za pravne osobe sa sjedištem u Republici Hrvatskoj, kao zastupnik Republike Hrvatske dostavit će protustranci zahtjev za mirno rješenje spora.

Zahtjev za mirno rješenje spora mora sadržavati sve ono što mora sadržavati tužba, a temeljem odredbe članka 160. Poslovnika državnog odvjetništva rješavatelj

protustranci dostavlja zahtjev za mirno rješenje spora s preslikom dokumentacije kojom se dokazuje osnovanost zahtjeva, a uz zahtjev se može priložiti nacrt tužbe.

Dakle, rješavatelj je ovlašten sam odlučiti o načinu pisanja zahtjeva za mirno rješenje spora, odnosno hoće li zahtjev za mirno rješenje spora napisati kao državnoodvjetničku odluku upućenu protustranci i nazvati je zahtjevom za mirno rješenje spora koji sadrži određen zahtjev u pogledu glavne stvari i sporednih traženja, činjenice na kojim se temelji zahtjev, dokaze kojim se utvrđuju te činjenice i druge podatke koje mora imati svaki podnesak i u kojem predlaže način rješavanja spora te koji zajedno s preslikom dokumentacije dostavlja protustranci ili će rješavatelj zahtjev za mirno rješenje spora koji također predstavlja državnoodvjetničku odluku sačiniti u formi dopisa upućenog protustranci pod nazivom zahtjev za mirno rješenje spora i prijedlogom o načinu rješavanja spora uz koji će priložiti nacrt tužbe.

Smatramo da potonji način izrade zahtjeva za mirno rješenje spora treba upotrebljavati u situacijama kad prema ocjeni rješavatelja nije izgledno da će doći do prihvatanja zahtjeva od strane protustranke i zaključenja nagodbe jer u tom slučaju imamo pripremljenu novu državnoodvjetničku odluku – tužbu koju ćemo u slučaju odbijanja zahtjeva za mirno rješenje spora ili po proteku roka za mirno rješenje spora prenijeti u upisnik P-DO i zajedno sa svim dokazima uputiti sudu.

U postupku mirnog rješavanja spora državno odvjetništvo zahtjev dostavlja protustranci poštom preporučeno uz povratnicu i to na adresu prebivališta fizičke osobe odnosno sjedišta pravne osobe. Ako dostava ne uspije, ponovit će se nakon petnaest dana. Ako ne uspije ni ponovljena dostava, dostava će se izvršiti stavljanjem zahtjeva na oglasnu ploču državnog odvjetništva koje je uputilo to pismeno. U tom slučaju dostava se smatra obavljenom istekom osmog dana od dana stavljanja pismena na oglasnu ploču.

Podnošenjem zahtjeva za mirno rješenje spora zastarijevanje zastaje (članak 186. a stavak 3. ZPP-a). Zastoj je zastare privremeni prekid tijeka roka zastare zbog zakonom predviđenih okolnosti pri čemu vrijeme zastoja ne ulazi u zastarni rok. Kad okolnosti zastoja nestanu, zastara nastavlja teći pribrajajući se vremenu koje je isteklo prije zastoja.

Kod obveznopravnih zahtjeva potrebno je uvijek voditi računa o roku zastare pazeći da se nakon proteka roka od tri mjeseca u kojem je zahtjev za mirno rješenje spora trebao biti riješen i u kojem roku nije došlo do zaključenja nagodbe, odmah podnese tužba sudu jer se nakon isteka tri mjeseca daljnji rok pribraja vremenu koje je isteklo prije podnošenja zahtjeva za mirno rješenje spora.

U **2025. godini** državna odvjetništva **podnijela su ukupno 1.777 zahtjeva za mirno rješenje spora**, od čega najviše u **obveznopravnim** sporovima **966**, a slijede ih **stvarnopravni** sporovi **501**, sporovi radi **naknade štete 263**, **ostali** parnični sporovi **40** i **radni** sporovi **7**. Najviše obveznopravnih sporova s aktivnom legitimacijom odnosi se na zahtjeve Ministarstva prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine i trgovačkog društva Državne nekretnine d.o.o. radi naplate naknade za upotrebu nekretnina u vlasništvu Republike Hrvatske. Stvarnopravnih sporova najviše je po zahtjevima Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ribarstva i odnose se većinom na utvrđenje prava vlasništva Republike Hrvatske na nekretninama na kojim je došlo do

nezakonite uknjižbe na poljoprivrednom ili šumskom zemljištu u korist fizičkih ili pravnih osoba i na predaju u posjed te isplatu naknade za upotrebu poljoprivrednog zemljišta protiv korisnika koji to zemljište koriste bez valjane pravne osnove.

3.1.2 Postupanje državnog odvjetništva u predmetima u kojim je Republika Hrvatska protustranka

Nakon zaprimanja zahtjeva za mirno rješenje spora državno odvjetništvo će izvršiti prethodno ispitivanje zahtjeva odnosno provjeriti je li zahtjev podnesen nadležnom državnom odvjetništvu, je li pravilno sastavljen i sadrži li sve što mora sadržavati tužba. Ako je zahtjev podnesen nenadležnom državnom odvjetništvu, ono će ga bez odgode, a najkasnije u roku od osam dana, dostaviti nadležnom državnom odvjetništvu i o tome obavijestiti podnositelja zahtjeva.

Ako zahtjev ne sadrži sve što mora sadržavati tužba ili je nerazumljiv, državno odvjetništvo će bez odgode, a najkasnije u roku od osam dana, pozvati podnositelja zahtjeva na ispravak i dopunu tako da će vratiti zahtjev podnositelju i pozvati ga da u roku od petnaest dana zahtjev dopuni ili ispravi dajući mu uputu u kojem smislu zahtjev treba dopuniti ili ispraviti i ostaviti mu rok od petnaest dana za ispravak i dopunu uz upozorenje da će se smatrati da zahtjev nije ni bio podnesen ako u roku od petnaest dana ne bude vraćen državnom odvjetništvu ispravljen ili dopunjen zahtjev ili bude vraćen bez ispravka ili dopune.

Ako podnositelj zahtjeva koji nije dopunio ili ispravio zahtjev u skladu s uputom državnog odvjetništva podnese tužbu sudu, državno odvjetništvo će u odgovoru na tužbu predložiti sudu da tužbu odbaci kao nedopuštenu navodeći razloge zašto se treba smatrati da zahtjev nije bio ni podnesen.

Rok od tri mjeseca za donošenje odluke o zaprimljenom zahtjevu za mirno rješenje spora počinje teći od dana kad je državno odvjetništvo zaprimilo ispravljeni odnosno dopunjeni zahtjev za mirno rješenje spora.

Po zaprimanju zahtjeva državno odvjetništvo postupit će sukladno članku 155. stavku 1. i 3. Poslovnika državnog odvjetništva i dostavit će zahtjev za mirno rješenje spora i cjelokupnu priloženu dokumentaciju na očitovanje državnom tijelu ili pravnoj osobi koja upravlja i/ili raspolaže državnom imovinom iz čije je nadležnosti nastao spor i zatražiti očitovanje o činjeničnim navodima zahtjeva, dokazne prijedloge, dokumentaciju kojom raspolažu te mišljenje tijela o osnovanosti zahtjeva. Rješavatelj može po službenoj dužnosti pribaviti podatke iz javnih registara i drugih službenih evidencija za potrebe postupka.

Nakon zaprimanja očitovanja nadležnog državnog tijela ili pravne osobe koja upravlja državnom imovinom iz čije je nadležnosti nastao spor te po utvrđenju pravno relevantnih činjenica, državno odvjetništvo će izvijestiti zastupano tijelo o svojem utvrđenju i osnovanosti zahtjeva kao i o načinu na koji bi se zahtjev mogao riješiti.

Radi utvrđivanja činjenica o kojim ovisi donošenje odluke o osnovanosti zahtjeva za mirno rješenje spora često će biti potrebno provesti saslušanje svjedoka, očevid ili izvesti neki drugi dokaz i državno odvjetništvo može zatražiti od podnositelja zahtjeva da pokrene postupak osiguranja dokaza u određenom roku sukladno odredbama ZPP-

a i dostavi državnom odvjetništvu dokaz da je postupak pokrenuo. U tom se slučaju postupak za mirno rješenje spora prekida do zaprimanja dokaza pribavljenog u postupku osiguranja dokaza pred sudom.

Odluka državnog odvjetništva kojom se zahtjev za mirno rješenje spora odbija mora biti obrazložena. To znači da se u očitovanju na zahtjev mogu staviti procesni ili materijalno pravni prigovori, osporavati činjenični navodi i osporavati pravna osnova zahtjeva odnosno ukazati podnositelju zahtjeva na neosnovanost njegovog traženja koji će ga u konačnici odvratiti od namjeravanog podnošenja tužbe.

U **2025. godini** državna odvjetništva **primila su ukupno 5.204 zahtjeva za mirno rješenje spora**, od čega najviše u **stvarnopravnim sporovima 2.848**, a slijede ih **radni sporovi 992**, sporovi radi **naknade štete 714**, **obveznopravni sporovi 596** i **ostali parnični sporovi 54**. Najviše stvarnopravnih sporova s pasivnom legitimacijom odnosi se na Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine i Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva i odnose se na utvrđenje prava vlasništva na nekretninama koje su uknjižene kao vlasništvo Republike Hrvatske.

3.1.3 Nagodba

Pojam nagodbe odnosi se općenito na „ugovor kojim stranke uređuju svoja sporna ili dvojbeni prava uzajamnim popuštanjem, tako da se svaka obveže da će nešto dati, učiniti ili propustiti.”¹

U čl. 150. Zakona o obveznim odnosima, propisano je da:

„Ugovorom o nagodbi osobe između kojih postoji spor ili neizvjesnost o nekom pravnom odnosu, uzajamnim popuštanjima prekidaju spor, odnosno otklanjaju neizvjesnost i određuju svoja uzajamna prava i obveze.”

Prema ovom određenju nagodba je sporazumni način rješenja spora koji je po svojim mogućnostima širi od presude: nagodbom se ne može riješiti samo jedan, nego i više pa i svi sporovi među strankama, a može urediti i buduće odnose te sporazumjeti o raznim dodatnim uvjetima, npr. obvezi stranaka da jedna drugoj upute ispriku ili poduzmu neku drugu moralno ili simbolički važnu radnju koja se pravno ne bi mogla naložiti.

Uz izvansudsku nagodbu postoji i sudska nagodba (čl. 321 – 324. ZPP-a). Ona je po više svojstava specifična. Sudska nagodba nije samo ugovor, nego i parnična radnja koja kao materijalna procesna radnja neposredno utječe na meritorno okončanje spora. Sudska nagodba ima elemente pravomoćnosti, a priznaje joj se i status ovršne isprave ako je njome određena tražbina dospjela što se može dokazati i samim zapisnikom o nagodbi (čl. 23. st. 1. t.1. i čl. 27. OZ-a). U odnosu na sudska nagodbu vrijedi *ne bis in idem* (ne može se dvaput suditi o istom): postojanje sudske nagodbe je negativna procesna pretpostavka pa ako je podnesena tužba u kojoj se ističe zahtjev riješen sudska nagodbom, sud će takvu tužbu odbaciti (v. čl. 323. ZPP-a). Za sudska nagodbu nije bitno je li njom došlo do uzajamnog popuštanja. Važnije je da

¹Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2026. Pristupljeno 14.2.2026.

bude sklopljena u propisanoj formi tj. da bude unesena u sudski zapisnik koji su stranke potpisale (čl. 322. ZPP-a).

Kad državno odvjetništvo zaprimi očitovanje protustranke kojom prihvaća zahtjev za mirno rješenje spora i pristaje na sklapanje nagodbe ili kad državno odvjetništvo ocijeni da je zahtjev za mirno rješenje spora podnositelja zahtjeva osnovan i da treba sklopiti nagodbu, državno odvjetništvo o načinu sklapanja nagodbe obavještava protustranku odnosno podnositelja zahtjeva.

Državno odvjetništvo se može, ali i ne mora, suglasiti i prihvatiti mišljenje zastupanog tijela da se zaključi nagodba. Kad rješavatelj nakon zaprimanja očitovanja, na temelju dokaza i utvrđenih činjenica, ocijeni da je zahtjev za mirno rješenje spora osnovan, dužan je s predmetom upoznati državnog odvjetnika odnosno voditelja odjela.

Sadržaj nagodbe u postupku mirnog rješavanja spora u kojem sudjeluje državno odvjetništvo propisan je odredbom članka 163. Poslovnika državnog odvjetništva.

Nagodba treba imati:

- a) uvod – naznačuju se stranke, za Republiku Hrvatsku navodi se OIB, da je zastupa nadležno državno odvjetništvo, a ono po zamjeniku državnog odvjetnika imenom i prezimenom, za protustranku se navodi ime i prezime ili naziv, OIB te prebivalište odnosno sjedište i njezin zastupnik ili punomoćnik, te naznaka da se nagodba sklapa temeljem članka 186. a ZPP-a;
- b) naziv pismena – „nagodba”, piše se u sredini ispod uvodnog dijela;
- c) sadržaj – utvrđeno činjenično stanje, dokazi temeljem kojih je utvrđeno osnovanost zahtjeva, pravna osnova i naznaka da je nagodba ovršna isprava;
- d) potpise stranaka – uz navođenje imena i prezimena osoba ovlaštenih za potpisivanje nagodbe.

U slučajevima kad je predmet nagodbe novčana tražbina, nagodba mora sadržavati dospijeće tražbine, tijek i stopu zatezne kamate u slučaju kašnjenja kao i broj računa na koji se vrši uplata.

U slučajevima kad je predmet nagodbe uknjižba prava vlasništva ili drugog stvarnog prava, nagodba mora sadržavati izričitu izjavu onog čije se pravo ograničava, opterećuje, ukida ili prenosi na drugu osobu da pristaje na uknjižbu (*clausula intabulandi*).

Dakle, nagodba mora sadržavati sve podatke da bi se na temelju iste mogla provesti ovrha, a što znači da moraju biti određeni rokovi za izvršenje određene obveze kao i da obveza mora biti jasno određena sa svim eventualnim sporednim potraživanjima i troškovima.

Nagodba je sklopljena kad je potpišu obje strane i ovjere svoje potpise sukladno posebnim propisima.

Prilikom sklapanja nagodbe kojom protustranka preuzima obvezu prema Republici Hrvatskoj, nagodbu prvo potpisuje rješavatelj i ovjerava pečatom državnog odvjetništva. Jedan primjerak potpisane nagodbe ostaje u spisu državnog odvjetništva, a tri primjerka dostavljaju se protustranci uz obvezu da u roku od osam dana dostavi nagodbu s ovjerenim potpisom. Ako protustranka u navedenom roku ne vrati nagodbu s ovjerenim potpisom, nakon isteka tri mjeseca otkad je protustranka zaprimila zahtjev za mirno rješenje spora državno, odvjetništvo će podnijeti tužbu i kao jedan od dokaza uz tužbu priložiti potpisanu nagodbu.

Temeljem članka 186. a stavka 4. ZPP-a i čl. 23. st. 1. t. 2. Ovršnog zakona nagodba postignuta između podnositelja zahtjeva i državnog odvjetništva u postupku mirnog rješenja spora ima svojstvo ovršne isprave i kao takva navedena je u obrascu zahtjeva za izravnu naplatu koji se podnosi nadležnoj jedinici Financijske agencije.

Kad je Republika Hrvatska podnositelj zahtjeva za mirno rješenje spora i protustranka prihvati zahtjev i želi sklopiti nagodbu kojom preuzima obvezu prema Republici Hrvatskoj, takva je nagodba ovršna isprava kad protustranka ovjeri svoj potpis.

Kad Republika Hrvatska nagodbom preuzima obvezu prema drugoj stranci, takva je nagodba ovršna isprava kad je potpiše ovlaštena osoba u državnom odvjetništvu i kad se njezin potpis ovjeri pečatom državnog odvjetništva.

Kad se nagodba sastoji od više listova, mjesto spajanja listova pokriva se pečatom državnog odvjetništva. Navedeno je propisano kako ne bi došlo do eventualne zloporabe na način da se naknadno izvrše neke promjene u sadržaju sklopljene nagodbe.

Izvornik potpisane nagodbe, odnosno ovjerena preslika nagodbe, uvijek ostaje u spisu državnog odvjetništva, a preslika nagodbe dostavlja se stranci.

Državno odvjetništvo će dostaviti presliku sklopljene nagodbe nadležnom državnom tijelu od kojeg je prethodno i bilo traženo očitovanje na zahtjev za mirno rješenje spora ili na čiju inicijativu je bio podnesen zahtjev za mirno rješenje spora i time okončati rad na predmetu.

Ako su predmet sklopljene nagodbe bile nekretnine na kojim je Republika Hrvatska ili protustranka utvrđena vlasnikom, o tome će državno odvjetništvo preslikom sklopljene nagodbe obavijestiti državno tijelo koje vodi registar nekretnina u vlasništvu Republike Hrvatske kako bi se nekretnine koje su predmet nagodbe upisale ili izbrisale iz registra.

U slučajevima kad je već pokrenut parnični postupak, ne postoje pravne zapreke da se nagodba s protustrankom sklopi temeljem članka 186. a ZPP-a izvan suda ili kao sudska nagodba u smislu odredbe članka 321. ZPP-a.

3.1.4 Zašto je u praksi važna primjena članka 186. a Zakona o parničnom postupku?

Člankom 186. a ZPP-a propisana je obveza svih osoba koje namjeravaju tužiti Republiku Hrvatsku da prije podnošenja tužbe podnesu zahtjev za mirno rješenje

spora nadležnom državnom odvjetništvu. Istu obvezu ima i Republika Hrvatska kad namjerava tužiti neku osobu.

Državna odvjetništva dužna su u građanskim predmetima uvijek kad za to postoje uvjeti sklapati nagodbe i poduzeti sve pravne radnje u okviru svojih zakonskih ovlasti da se sporovi rješavaju mirnim putem i izvan sudskih postupaka pritom štiteći interese Republike Hrvatske.

Rezultati rada državnog odvjetništva na predmetima mirnog rješavanja sporova u razdoblju od 2021. do 2025. godine prikazani su u donjoj tablici.

Godina	Ukupan broj podnesenih zahtjeva	Ukupan broj sklopljenih nagodbi	Postotak sklopljenih nagodbi	Ukupna vrijednost sklopljenih nagodbi u tisućama eura	Preneseno u P-DO upisnik	Postotak zahtjeva prenesenih u parnicu
2021.	16.064	1.322	8 %	6.983	2.702	17 %
2022.	7.271	1.941	27 %	11.262	2.096	29 %
2023.	8.133	2.052	25 %	14.437	2.237	28 %
2024.	7.356	2.450	33 %	10.108	2.946	40 %
2025.	6.981	2.168	31 %	15.431	2.482	36 %

Tablica prikazuje zbirne podatke za sva državna odvjetništva u Republici Hrvatskoj i sve zahtjeve za mirno rješenje spora tj. zahtjeve Republike Hrvatske kao i zahtjeve stranaka koje namjeravaju tužiti Republiku Hrvatsku.

Godine 2025. podnesen je **ukupno 6.981 zahtjev i sklopljeno ukupno 2.168 nagodbi**, a što znači da je **31 % zahtjeva riješeno sklapanjem nagodbi** čija ukupna vrijednost iznosi **15.431.000,00 EUR**. U **parnicu su prenesena 2.482 zahtjeva** odnosno svega 36 % zahtjeva. Navedeno znači da su rješavatelji argumentirano na temelju zakona i važeće sudske prakse obrazložili odbijanje zahtjeva za mirno rješenje spora, a što je odvratilo gotovo 1/3 stranaka od pokretanja parnica koje bi za njih rezultirale nepovoljnom sudskom odlukom i obvezom plaćanja parničnih troškova. Također, u navedenom postotku sadržane su i parnice koje je pokrenula Republika Hrvatska u situacijama kad protustranke nisu prihvatile zahtjev za mirno rješenje spora.

U predmetima preventivne djelatnosti u nadležnosti **županijskih državnih odvjetništava** postotak sklopljenih nagodbi je veći i iznosi visokih **50 %** jer je od **877** zahtjeva u njih **435** došlo do sklapanja nagodbe.

Sklapanjem **2.168 nagodbi u postupku mirnog rješavanja spora** primjenom odredbe članka 186. a ZPP-a općinska i županijska državna odvjetništva za taj su broj smanjila opterećenje općinskih i trgovačkih sudova u ovim predmetima.

Kad se **2.168** sklopljenih nagodbi u 2025. godini stavi u korelaciju s važećim okvirnim mjerilima za rad sudaca (**130** nagodbi po jednoj godini), proizlazi da je to **godišnja norma za rad 17 sudaca**.

Sklapanjem izvansudskih nagodbi smanjuju se troškovi stranaka koji se odnose na plaćanje kamata, troškove zastupanja po odvjetniku, sudske pristojbe, troškove nepotrebnog izvođenja dokaza, a time indirektno i troškovi za rad sudova pa i samog državnog odvjetništva.

Primjena članka 186. a ZPP-a važna je zato što u slučaju odbijanja zahtjeva za mirno rješenje spora, odnosno izostanka sklapanja nagodbe, omogućuje kvalitetniju pripremu za parnice koje uslijede nakon neuspjelog pokušaja mirnog rješenja spora. To je osobito važno radi poštivanja procesne discipline stranaka propisane odredbom članka 10. stavka 1. ZPP-a prema kojoj sud, stranke i drugi sudionici moraju nastojati da se postupak provede bez odugovlačenja, u razumnom roku i sa što manje troškova, a sud je dužan onemogućiti svaku zlouporabu prava u postupku.

Za državno odvjetništvo koje zastupa Republiku Hrvatsku kao stranku u parničnom postupku, to konkretno znači da će u propisanom roku od 3 mjeseca za odlučivanje o zahtjevu za mirno rješenje spora dobiti očitovanje o zahtjevu, utvrditi sve činjenice i pribaviti sve dokaze od zastupanog tijela iz čije nadležnosti proizlazi spor te će moći u roku koji odredi sud podnijeti odgovor na tužbu sukladno članku 285. stavku 1. i 2. ZPP-a.

U gornjoj tablici vidljivo je znatno odstupanje u podacima za 2021. godinu. Naime, u ukupnom broju podnesenih zahtjev od 16.064, njih 11.086 odnosilo se na radne sporove. Razlozi povećanja zahtjeva u radnim sporovima bili su istovrsni zahtjevi državnih službenika kojim su potraživali isplatu naknade na ime razlike plaće (tzv. ugovoreno povećanje plaće za 6 %), a koji zahtjevi su u 2022. izostali nakon što je Vrhovni sud Republike Hrvatske u oglednom postupku provedenom sukladno odredbama članka 502.i do 502. n ZPP-a donio odluku da su njihovi zahtjevi neosnovani.

Na broj sklopljenih nagodbi utječe i neujednačena sudska praksa. Stoga, bilo bi korisno da se u sličnim sporovima koji su u većem broju već pokrenuti ili se njihovo pokretanje očekuje u kraćem razdoblju, a rješenje koje ovisi o pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava, trebalo pokretati i dopuštati ogledne postupke jer bi presuda u oglednom postupku omogućila sklapanje nagodbe ili odustanak od zahtjeva za mirno rješenje spora.

Cilj je državnog odvjetništva kroz izvansudske nagodbe smanjiti troškove Republike Hrvatske odnosno broj parnica u kojim je Republika Hrvatska stranka te istodobno omogućiti građanima i pravnim osobama da što brže i s minimalnim troškovima ostvare svoja prava i u što kraćem roku riješe imovinskopravne odnose. Ovi predmeti iznimno su značajni i važni zbog rješavanja imovinskopравnih odnosa na nekretninama jer se u kratkom vremenu omogućuje daljnje ulaganje u nekretnine kao npr. kod radova obnove ili realizacija sredstava raznih fondova, a što utječe na opći gospodarski razvoj.

Stoga, iskustvo državnog odvjetništva koje potvrđuju prikazani podaci u gornjoj tablici pokazuje da je ovaj način rješavanja sporova u kojem je stranka Republika Hrvatska dao najbolje rezultate i da je ovaj institut mirnog rješenja spora izuzetno važan i neophodan u hrvatskom pravnom sustavu.

Upravo, zbog tog razloga treba i nadalje stvarati pretpostavke za sklapanje još većeg broja nagodbi jačajući stručne i kadrovske kapacitete u državnom odvjetništvu kao i državnim tijelima koja generiraju najveći broj sporova, a što će ujedno dovesti do rasterećenja sudova i smanjenja troškova svih stranaka.

Vrhovni sud Republike Hrvatske u svojoj odluci, broj Rev-339/2023-2 od 27. veljače 2024., prepoznao je „pravozaštitni cilj članka 186.a ZPP i to kroz smanjenje broja parnica u kojima bi se država mogla javiti kao stranka otvaranjem mogućnosti izvansudskog prevladavanja sporova postizanjem nagodbe između države i njezina protivnika”.

Osim opisane važnosti primjene članka 186. a ZPP-a kroz praksu i iskustvo državnog odvjetništva u tim postupcima, a koja odredba nesporno predstavlja procesnu obvezu stranaka, ovdje treba spomenuti i postupanje državnog odvjetništva u primjeni članka 57. stavka 3. Zakona o zemljišnim knjigama (NN broj 63/19, 128/22, 155/23 i 127/24 – dalje: ZZK) koja predstavlja procesnu mogućnost za mirno rješavanje spora.

Odredbom članka 57. ZZK-a propisano je da će se smatrati kako je potpis osobe koja je kao tijelo pravne osobe raspolagala nekretninom na ispravi propisno ovjeren i kad ispravu supotpíše nadležno županijsko državno odvjetništvo u slučajevima kad pravna osoba koja je raspolagala nekretninom nema pravnog sljednika.

U ovim predmetima radi se o izdavanju tabularnih isprava i supotpisu ugovora o prodaji stanova, poslovnih prostora i garaža bivši stambenih zadruga i građevinskih poduzeća koja su izbrisana iz sudskog registra i nemaju pravnog sljednika.

Radi se o predmetima kojim se temeljem tabularne isprave državnog odvjetništva na nekretninama koje su bile predmet raspolaganja u razdoblju društvenog vlasništva omogućuje provedba uknjižbe prava vlasništva u zemljišnim knjigama.

U 2025. godini županijska državna odvjetništva pozitivno su riješila 171 zahtjev za izdavanje tabularnih isprava, a što također može značiti da je na taj način mirno riješen 171 spor i izbjegnuto vođenje parničnih postupaka.

3.1.5 Sudska praksa u svezi članka 186. a Zakona o parničnom postupku

3.1.5.1 Zahtjev za mirno rješenje spora kao procesna pretpostavka tužbe

Podnošenje zahtjeva za mirno rješenje spora iz članka 186. a stavka 1. i 8. ZPP-a prije podnošenja tužbe procesna je pretpostavka o kojoj ovisi dopuštenost za podnošenje tužbe i u slučaju nedostatka takve procesne pretpostavke sud će odbaciti tužbu kao nedopuštenu.

Ako bi prvostupanjski sud propustio odbaciti tužbu, radilo bi se o bitnoj povredi odredaba parničnog postupka iz članka 354. stavka 2. točke 14. ZPP-a na koju drugostupanjski sud temeljem odredbe članka 365. stavka 2. ZPP-a pazi po službenoj dužnosti.

Odlukom VSRH broj Rev-1037/2024-2 od 17. prosinca 2024. zauzeto je pravno shvaćanje:

„Stoga u odnosu na postavljeno pitanje valja odgovoriti da ne postoji zakonska obveza ovrhovoditelja postupiti u skladu sa člankom 186.a ZPP prilikom podnošenja prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave, odnosno ovrhovoditelj se ne treba obratiti ovršeniku sa zahtjevom za mirno rješenje spora prije podnošenja prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave koji se podnosi javnom bilježniku.”

Odlukom VSRH broj Rev-32/2021-2 od 19. siječnja 2021. zauzeto je pravno shvaćanje:

„Prema odredbi čl. 71. st. 1. ZOO tužba za pobijanje dužnikovih pravnih radnji može se podnijeti u roku od jedne godine za raspolaganje iz čl. 67. st. 1. ZOO, a za ostale slučajeve u roku od tri godine. Prema pravnom shvaćanju ovoga suda odredba čl. 186.a st. 1. ZPP kod navođenja iznimke iz obveze obraćanja sa zahtjevom za mirno rješenje spora prije podnošenja tužbe imala je u vidu upravo ovakve slučajeve. Odredba čl. 71. st. 1. ZOO je lex specialis koji propisuje rokove za podnošenje tužbe radi pobijanja dužnikovih pravnih radnji. Stoga je drugostupanjski sud u ovoj pravnoj stvari pogrešno protumačio odredbu čl. 186.a st. 1. i 8. ZPP jer u parničnim postupcima povodom tužbi radi pobijanja dužnikovih pravnih radnji ne postoji obveza za obraćanje sa zahtjevom za mirno rješenje spora stranaka u smislu odredbe čl. 186.a st. 1. ZPP.”

Odlukom VSRH broj Rev-328/2022-2 od 5. travnja 2022. zauzeto je pravno shvaćanje:

„Pravilno drugostupanjski sud zaključuje da u sudskim (ali i izvansudskim postupcima) je potrebno naznačiti, između ostalog i površinu određene katastarske čestice kada je predmet postupka vezan za određenu katastarsku česticu (čl. 10. st. 1. i st. 2. Zakona o zemljišnim knjigama - „Narodne novine“, broj 91/96, 114/01, 100/04, 107/07, 152/08, 126/10, 55/13 i 60/13). No, kada je predmet spora nekretnina (zemljište), kada se tužiteljica prije podnošenja tužbe obratila tuženiku sa zahtjevom za mirno rješenje spora, kada je u tom zahtjevu predmet spora naznačila brojem katastarske čestice i katastarskom općinom (bez navođenja površine te katastarske čestice), kada među strankama nije bilo nejasnoća u pogledu predmeta spora (odredivosti nekretnine) te kada je tužiteljica i tužbenim zahtjevom na isti način označila predmet spora, onda je nepravilan zaključak drugostupanjskog suda da tužiteljica prije podnošenja tužbe nije postupila sukladno odredbi čl. 186.a st. 1. i st. 8. ZPP.”

Odlukom VSRH broj Rev-661/2023-2 od 27. rujna 2023. zauzeto je pravno shvaćanje:

„Dakle, odgovor na postavljeno pitanje glasi da u situaciji kada državno odvjetništvo zahtjev za mirno rješenje spora iz čl. 186.a ZPP ocijeni djelomično osnovanim, tužitelj ne treba čekati istek tromjesečnog roka, već tužbu može podnijeti odmah nakon primitka dopisa državnog odvjetništva s navedenom ocjenom, odnosno s takvim odgovorom tužene, jer se time ostvarila procesna pretpostavka za podnošenje tužbe.”

Odlukom VSRH broj Rev-1168/2022-2 od 25. listopada 2023. zauzeto je pravno shvaćanje:

„Tužitelju je onemogućeno raspravljanje pred sudom u situaciji kada sud odbaci tužbu primjenom odredbe čl. 186.a st. 1. Zakona o parničnom postupku, bez prethodnog pozivanja tužitelja na dostavu dokaza o poštivanju obveze iz čl. 186.a Zakona o parničnom postupku, u situaciji kada je sud, iako uz tužbu nije dostavljen takav dokaz, tužbu dostavio na odgovor nadležnom državnom odvjetništvu i ono u odgovoru na tužbu nije osporavalo da je tužitelj postupio po čl. 186. st. 1. Zakona o parničnom postupku već se upustilo u raspravljanje o meritumu spora.”

Odlukom VSRH broj Rev-339/2023-2 od 27. veljače 2024. zauzeto je pravno shvaćanje:

„U okolnostima kada su zahtjevi tužbe koju podnosi Republika Hrvatska protiv nekih osoba i protutužbe tih osoba protiv Republike Hrvatske u tako bliskoj vezi da ocjena osnovanosti tužbenog i protutužbenog zahtjeva ovisi bar djelomično, a kamoli u bitnom, o utvrđenju istih činjenica, tada protutuženik prije podnošenja protutužbe nije dužan podnijeti zahtjev za mirno rješenje spora iz članka 186.a ZPP jer bi suprotno shvaćanje, s obzirom na pravozaštitni cilj navedene zakonske odredbe (smanjiti broj parnica u kojima bi se država mogla javiti kao stranka otvaranjem mogućnosti izvansudskog prevladavanja sporova postizanjem nagodbe između države i njezina protivnika), predstavljalo pretjerani formalizam kojim bi protutuženik bio stavljen u neravnopravan položaj u sporu kojeg protiv njega vodi Republika Hrvatska, posebno u okolnostima kada je odgovor na zahtjev za mirno rješenje spora u osnovi već sadržan u spisu.”

Odlukom VSRH broj Rev-874/2023-2 od 28. siječnja 2025. zauzeto je pravno shvaćanje:

„U ovom predmetu se smatra da zahtjev za mirno rješenje spora nije podnesen (čl. 38. st. 4. ZODO) pa stoga nedostaje procesna pretpostavka za podnošenje tužbe protiv Republike Hrvatske. U okolnostima konkretnog slučaja sud je iz dokumentacije priložene uz odgovor na tužbu ocijenio točnost navoda tuženice, a sam tužitelj nije već uz tužbu dostavio dokaz (a što je bio dužan) da je nadležnom državnom odvjetništvu podnio uredan zahtjev (čl. 186.a st. 1. ZPP) za mirno rješenje spora, obzirom da je trenutak u kojem sud ispituje jesu li ispunjene pretpostavke za podnošenje tužbe upravo trenutak podnošenja tužbe (tako ovaj sud i u odluci Rev-1067/2018 od 17. svibnja 2022). To je ujedno i odgovor na postavljeno pitanje.”

Odlukom VSRH broj Rev-579/2025-2 od 9. srpnja 2025. zauzeto je pravno shvaćanje:

„Dakle, u slučaju kao što je ovaj, kada je nadležno državno odvjetništvo odbilo zahtjev tužitelja koji se temelji na istoj činjeničnoj i pravnoj osnovi, izuzev visine zahtjeva, kojeg se lako može utvrditi, i koja metoda utvrđivanja je istovrsna za svaku pojedinačnu tužbu, valja zaključiti da tužitelj u tom slučaju ne mora podnijeti novi zahtjev iz članka 186.a ZPP. Suprotno shvaćanje bi nepotrebno odugovlačilo postupke, i u biti bi predstavljalo nepotrebni formalizam i nepotrebno bi otežavalo tužitelju pristup sudu (slično i u predmetu poslovni broj Rev-813/2024-3 od 15. siječnja 2025.)”

3.1.5.2 Zahtjev za mirno rješenje spora i troškovi parničnog postupka

Prema odredbi članka 151. stavka 1. ZPP-a parnične troškove čine izdaci učinjeni u tijeku ili u povodu postupka, a prema stavku 2. istog članka parnični troškovi obuhvaćaju i nagradu za rad odvjetnika i drugih osoba kojim zakon priznaje pravo na naknadu. Odredbe o troškovima postupka primjenjuju se i na stranke koje zastupa državno odvjetništvo i u tom slučaju troškovi postupka obuhvaćaju i iznos koji bi se stranci priznao na ime nagrade odvjetniku (članak 163. ZPP-a).

Prilikom odlučivanja o troškovima postupka sud određuje naknadu samo onih troškova koji su bili potrebni za vođenje parnice, a u te troškove nesporno pripadaju i troškovi koji su nastali prije podnošenja tužbe, a odnose se na zahtjev za mirno rješenje spora kao procesnu pretpostavku za podnošenje tužbe uz prijetnju odbačaja tužbe za slučaj da se ne postupi na taj način.

Odlukom VSRH broj Rev-196/2023-2 od 19. travnja 2023. zauzeto je pravno shvaćanje:

„Također, čl. 163. ZPP propisao je da se odredbe o troškovima primjenjuju i na stranke što ih zastupa državno odvjetništvo, u kojem slučaju troškovi postupka obuhvaćaju i iznos koji bi se stranci priznao na ime nagrade odvjetniku. Dakle, prvo, može se zaključiti da troškovi koji nastaju zbog ispunjavanja ove procesne pretpostavke predstavljaju izdatke učinjene u povodu postupka. Nadalje, prema odredbi čl. 155. st. 1. ZPP sud će prilikom odlučivanja o troškovima postupka stranci odrediti naknadu samo onih troškova koji su bili potrebni za vođenje parnice. Nastavno, ako je obraćanje državnom odvjetništvu procesna pretpostavka za podnošenje tužbe, troškovi koji su nastali u povodu toga predstavljaju potrebne troškove. Zbog ravnopravnosti stranaka, i tužitelju i tuženoj treba priznati navedene troškove. Posebno, za navesti je, da je takvim prijedlogom za tuženu kao stranku nastao stvaran trošak, jer je morala angažirati zakonskog zastupnika, koji je trebao proučiti spis, te obaviti druge radnje kako bi donio državnoodvjetničku odluku glede prijedloga. Obraćanje državnom odvjetništvu koje zastupa Republiku Hrvatsku ne bi trebala biti puka forma već aktivnost koja će rasteretiti rad sudova. Za tu svrhu važna je obrazložena odluka zakonskog zastupnika Republike Hrvatske. Dakle, za zaključiti je da je pravilnom primjenom odredbe čl. 155. st. 1. ZPP tuženikov trošak odgovora na zahtjev bio potreban za vođenje ovog postupka, slijedom čega je i Republici Hrvatskoj valjalo dosuditi taj trošak.”

Odlukom VSRH broj Rev-1317/2024-2 od 19. studenog 2024. zauzeto je pravno shvaćanje:

„Slijedom navedenog, trošak koji nastane zbog ispunjavanja procesne pretpostavke iz čl. 186.a st. 1. ZPP predstavlja izdatak učinjen u povodu postupka te se samim time smatra potrebnim troškom u smislu odredbe čl. 155. st. 1. ZPP. S obzirom na to da bi i tužitelju, da je uspio u sporu, bio priznat trošak sastava zahtjeva za mirno rješenje spora, na isti način treba i tuženici priznati trošak sastava odgovora na zahtjev za mirno rješenje spora. To je ujedno i odgovor na postavljeno pitanje kojim se reafirmira pravno shvaćanje ovoga suda izraženo u odlukama broj Rev-196/2023-2 od 19. travnja 2023., Rev-998/2023 od 5 prosinca 2023. i Rev-356/2023 od 6. prosinca 2023.”

Odlukom VSRH broj Rev-664/2024-2 od 8. siječnja 2025. zauzeto je pravno shvaćanje:

„Slijedom navedenog, trošak koji nastane zbog ispunjavanja procesne pretpostavke iz čl. 186.a st. 1. ZPP predstavlja izdatak učinjen u povodu postupka te se samim time smatra potrebnim troškom u smislu odredbe čl. 155. st. 1. ZPP što ujedno predstavlja i odgovor na postavljeno pitanje.”

Odlukom VSRH broj Rev-693/2025-3 od 15. srpnja 2025. zauzeto je pravno shvaćanje:

„Dakle, zaključak je ovoga suda da u slučaju povlačenja tužbe od strane tužitelja (i u tom smislu donošenja rješenja kojim se utvrđuje da je tužba povučena), tuženica ima pravo na naknadu troška sastava podnesenog odgovora na zahtjev tužitelja za mirno rješenje spora (u smislu članka 186.a ZPP) što ujedno predstavlja odgovor na u reviziji postavljeno pitanje.”

3.2. Pokušaj mirnog rješenja individualnog radnog spora

Odredbe Zakona o radu („Narodne novine” br. 93/14., 127/17., 98/19., 151/22., 64/23., dalje: ZR) sadrže posebne materijalno i procesno pravne odredbe koje se odnose na radne sporove. Zbog specifičnosti ugovornog odnosa (ugovora o radu) temeljem kojeg je jedan načelno obvezni odnos nastao.

Naime, prema čl. 7. st. 1. ZR-a poslodavac je obavezan u radnom odnosu radniku dati posao te mu za obavljeni rad isplatiti plaću, a radnik je obavezan prema uputama koje poslodavac daje u skladu s naravi i vrstom rada osobno obavljati preuzeti posao.

Sadržaj ove odredbe upućuje na (financijsku) nejednakost ugovornih stranaka, odnosno da je obveza jedne ugovorne strane (radnika) izvršenje određene nenovčane činidbe, dok je obveza druge (poslodavca) za obavljeni rad isplatiti plaću. Iz samog sadržaja ovako definiranih obveza stranaka ugovornog odnosa razvidno je da je egzistencija radnika (koji uredno izvrši svoju obvezu obavljanja rada prema uputama poslodavca) vezana uz ispunjenje obveze poslodavca – isplatu plaće.

Upravo ova okolnost opravdan je razlog za posebno reguliranje prava iz radnih odnosa i njihove zaštite. U Republici Hrvatskoj postupak zaštite prava iz radnog odnosa reguliran je čl. 133. ZR-a. Prema ovoj odredbi proizlazi obveza radnika koji smatra da mu je poslodavac povrijedio neko pravo iz radnog odnosa da se u roku od 15 dana od dostave odluke kojom mu je povrijeđeno pravo ili saznanja za povredu obrati

poslodavcu sa zahtjevom za ostvarenjem prava. Nakon primitka zahtjeva radnika poslodavac ima daljnji rok od 15 dana za udovoljenje zahtjevu, a protekom tog roka, radnik može u daljnjem roku od 15 dana zahtijevati zaštitu prava iz radnog odnosa pred nadležnim sudom. Stvarno nadležan je općinski sud, a za područje grada Zagreba Općinski radni sud u Zagrebu.

Pravna posljedica propuštanja podnošenja zahtjeva za zaštitu prava gubitak je prava na pružanje sudske zaštite. Naime, propisani rokovi i obveza podnošenja zahtjeva za zaštitu prava iz radnog odnosa prekluzivne su naravi i pravna posljedica propuštanja podnošenja tog zahtjeva je gubitak prava na pružanje pravne zaštite (povrijeđenog) prava iz radnog odnosa pred sudom (čl. 133. st. 3. ZR-a).

U tom smislu postoji ustaljena praksa sudova:

VSRH Revr 930/15-2 od 1. veljače 2017.

„...radnik koji prethodno poslodavcu nije podnio zahtjev za zaštitu prava iz čl. 129. st. 1. ZR nema pravo na zaštitu povrijeđenog prava pred nadležnim sudom, osim u slučaju kad je riječ o zahtjevu za naknadu štete ili zahtjevu za isplatu drugog novčanog potraživanja.

Stavkom 1. istog članka propisan je rok od 15 dana od dana dostave odluke, u kojem radnik može podnijeti zahtjev za zaštitu prava, ako smatra da mu je tom odlukom povrijeđeno neko njegovo pravo iz radnog odnosa. Taj rok je prekluzivan i propustom tog roka radnik gubi pravo na ostvarenje sudske zaštite.

S obzirom da su u tijeku postupka sudovi utvrdili da tužitelj nije dokazao da je podnio zahtjev za zaštitu prava protiv odluke o otkazu, pravilno je sud drugog stupnja odbacio tužbu.”

VSRH Revr 1346/16-2 od 19. prosinca 2017.

„...Dakle, odredbom čl. 129. st. 2. ZR regulirana je situacija u kojoj se radniku, kao tužitelju, rok za traženje sudske zaštite računa na temelju prava poslodavca da ne odgovori na zahtjev za zaštitu prava kojeg je radnik podnio protiv odluke kojim mu je povrijeđeno neko pravo bez čega radnik ne bi niti mogao tražiti sudsku zaštitu (čl. 129. st. 3. ZR).”

Prethodno opisan postupak nije obvezan u okolnostima koje se odnose na zahtjev radnika za naknadom štete ili drugog novčanog potraživanja iz radnog odnosa (čl. 133. st. 3. ZR-a).

VSRH Rev 199/2020 od 18. prosinca 2024.

„...odgovor na revizijsko pitanje je da radnik, da bi pred sudom ostvario pravo na novčanu tražbinu iz radnoga odnosa, ne mora u odnosu na jednostranu odluku poslodavca kojom mu bez njegove suglasnosti smanjuje primanja ugovorena ugovorom o radu, prethodno poslodavcu podnijeti zahtjev za zaštitu prava u smislu članka 133. stavka 1 ZR...”

VSRH Revr 537/14 od 4. listopada 2016.

„...kako se u konkretnom slučaju vodi spor o pravu na naknadu plaće koji predstavlja novčanu tražbinu proizašlu iz radnog odnosa, tako radnik nije obavezan podnijeti prethodno zahtjev za zaštitu prava, niti je to pretpostavka za ostvarivanje predmetnog prava. Naime, sukladno odredbi čl. 129. st. 3. ZR, propust radnika, da prethodno zahtijeva zaštitu prava kod poslodavca, a glede odbijanja zahtjeva za isplatu naknade plaće, ne može imati za posljedicu gubitak prava na tu tražbinu...”

Prethodno citirane odredbe u pogledu obveze i pravnih posljedica propuštanja obraćanja poslodavcu sa zahtjevom za zaštitu prava iz radnog odnosa ne primjenjuju se u odnosu na postupke zahtjeva za zaštitu prava radnika (prema čl. 134. ZR-a).

Zaključno odredbe ZR-a u pogledu ostvarivanja zaštite prava iz radnog odnosa na nedvosmislen način propisuju *sui generis* obavezan način mirnog rješenja spora. U okolnostima kad poslodavac prihvati zahtjev radnika za zaštitu prava iz radnog odnosa iako ne dolazi do formalnog sklapanja nagodbe (kao primjerice u slučajevima medijacije ili sudske nagodbe), poslodavac prihvatanjem zahtjeva radnika jednostrano mijenja odluku kojom je radniku bilo povrijeđeno pravo. Moguća je i situacija da radnik nakon primitka negativnog odgovora poslodavca prihvati argumente koje je poslodavac iznio i odustane od traženja daljnje zaštite pred sudom.

U oba opisana slučaja odredbama samog zakona radniku i poslodavcu (ugovornim stranama ugovora o radu) pružena je mogućnost rješenja nastalog spornog odnosa. Pritom se propisivanjem kratkih rokova za podnošenje zahtjeva i odgovora na zahtjev te daljnjeg obraćanja sudu vodilo računa o nužnosti brzog rješenja spornog odnosa što je u okolnostima povreda prava iz radnog odnosa nužno budući da se radi o pitanjima koja zadiru u osnovnu egzistenciju radnika.

3.3. Pokušaj mirnog rješenja kolektivnog radnog spora

Nadalje, pristupanje mirnom rješenju nastalog spora prema ZR-u pretpostavka je pristupanje štrajku. Okončanje postupka mirenja je prema čl. 205. st. 4. i čl. 205. st. 5. ZR-a pretpostavka za pristupanje štrajku. U protivnom štrajk će sudskom odlukom biti proglašen nedopuštenim.

O tome sudska praksa kaže sljedeće:

VSRH Gž 15/13 od 11. lipnja 2013.

„...Štrajk se ne smije započeti prije okončanja postupka mirenja kada je takav postupak predviđen Zakonom o radu, odnosno prije provođenja drugog postupka mirnog rješavanja spora o kojem su se stranke sporazumjele (čl. 269. st.3. ZR). Prema odredbi čl. 270. st.1. ZR, u slučaju spora koji može dovesti do štrajka ili drugog oblika industrijske akcije, mora se provesti postupak mirenja propisan tim Zakonom. U konkretnoj situaciji mirenje je obvezno...”

VSRH Gž 20/18 od 23. kolovoza 2018.

„...nisu bile ispunjene zakonske pretpostavke za dopuštenost štrajka u smislu odredbe čl. 205. st. 4. ZR, s obzirom da prije najave tog štrajka nije bio proveden postupak mirenja...”

VSRH GŽ 9/01 od 15. svibnja 2001.

„...Žalbeni navod tuženika da je najavu štrajka uputio i Županijskom uredu za rad, zdravstvo i socijalnu skrb Županije s. nije odlučan, jer štrajk nije mogao otpočeti prije okončanja postupka mirenja. Iako je odredbom čl. 205. ZR propisano da se mirenje mora dovršiti u roku od 5 dana od dana dostave obavijesti o sporu gospodarsko-socijalnom vijeću ili Županijskom uredu za poslove rada ako se stranke u sporu drukčije ne dogovore, započeti štrajk prije okončanja postupka mirenja je protivan zakonu...”

Nadalje, obveza mirenja propisana je i za sporove koji mogu dovesti do štrajka ili drugog oblika industrijske akcije (čl. 206. ZR-a), dok mirenje provodi miritelj kojeg stranke u sporu izaberu s liste koju utvrđuje Gospodarsko-socijalno vijeće ili koju sporazumno odrede.

U širem smislu moglo bi se tumačiti da je samo kolektivno pregovaranje o pravima iz radnih odnosa načelno oblik mirnog rješavanja sporova jer sklapanjem kolektivnog ugovora sindikati kao predstavnici radnika s poslodavcem uređuju obim prava radnika koja zakonom nisu definirana, a pravna posljedica sklopljenog ugovora je njegova obaveznost i pravna sigurnost.

3.4. Postupci povodom tužbi zbog štete nastale motornim vozilom

Sudski postupci povodom zahtjeva za naknadom štete u najvećoj se mjeri odnose na štetu nastalu uporabom motornog vozila.

U odnosu na ove postupke prema odredbama Zakona o obveznim osiguranjima u prometu propisano je pravo oštećene osobe da se odštetnim zahtjevom obrati neposredno odgovornom osiguratelju (čl. 11. st. 1. ZOOP-a), a osiguratelj je na odštetni zahtjev dužan odgovoriti u što kraćem roku, odnosno najkasnije u roku od 60 dana od njegovog primitka, utvrditi osnovanost i visinu tog zahtjeva te dostaviti oštećenoj osobi pisanu odluku o odštetnom zahtjevu (čl. 12. st. 1. ZOOP-a) i to:

- obrazloženu ponudu za naknadu štete kad odgovornost odgovornom osiguratelju nije sporna i kad je utvrdio visinu štete ili
- utemeljen odgovor na sve točke iz odšetnog zahtjeva kad je odgovornom osiguratelju sporna odgovornost ili kad visinu štete nije u potpunosti utvrdio.

U okolnostima kad osiguratelj propusti u prethodno opisanom roku i na opisan način odgovoriti na odštetni zahtjev, prema čl. 12. st. 4. ZOOP-a oštećena osoba može protiv njega podnijeti tužbu, a tužba podnesena protiv odgovornog osiguratelja ili odgovorne osobe za naknadu štete prije isteka roka iz stavka 1. ovog članka smatrat će se preuranjenom.

Iako se u ovoj odredbi ZOOP-a upotrebljava pojam „preuranjena” tužba, ovakav pojam ne postoji prema odredbama ZPP-a.

Slijedom navedenog, a kako prema odredbama ZOOP-a nije propisana posebna nedvosmislena i izričita posljedica propuštanja oštećenika obraćanja osiguratelju prije

podnošenja tužbe (kao primjerice u prethodno citiranim odredbama ZR-a i čl. 186. a ZPP-a), okolnost da se prije podnošenja tužbe oštećenik nije obratio osiguratelju s odštetnim zahtjevom ne dovodi sama po sebi do ostvarenja procesnih okolnosti u kojim bi bile ispunjene zakonske (prema ZPP-u) pretpostavke za donošenje odluke o odbačaju tužbe.

Sudska je praksa u pogledu ovog pravnog pitanja ujednačena tako da nema recentne prakse revizijskog suda, no u pregledu prakse postoje zauzeta pravna shvaćanja u podudarnim pravnim situacijama u odnosu na primjenu zakona koji više nije na snazi.

VSRH Rev 3523/1994

„...Tužitelj je u ovom slučaju – kako je navedeno – ustao tužbom protiv tužene organizacije za osiguranje, bez da se je prije obraćao sa odštetnim zahtjevom organizaciji i Uredu.

U pravu je revident kada tvrdi da okolnost što se nije obratio navedenim pravnim osobama ne sprečava mogućnost utuženja i vođenja parnice za naknadu štete.

Odredbe čl. 105. Zakona o osnovama sistema osiguranja ... imaju za cilj mogućnost bržeg i ekonomičnijeg ostvarivanja potraživanja oštećene osobe, a nemaju značaj procesne pretpostavke koja onemogućava dopuštenost podnošenja tužbe za naknadu štete, već može utjecati samo na odluku o parničnom trošku (ako bi tuženi priznao tužbeni zahtjev - čl. 157. Zakona o parničnom postupku)...”

Međutim, iako sud neće odbaciti tužbu, ipak za oštećenika u prethodno opisanim okolnostima nastupaju određene materijalnopravne posljedice.

Naime, prema čl. 12. st. 6. ZOOP-a oštećenik ima pravo na isplatu zakonske zatezne kamate naknade štete (u okolnostima kad osiguratelj propusti isplatiti nesporan iznos štete u roku od 15 dana odnosno najkasnije u roku od 60 dana od primitka odšetnog zahtjeva) i to tekuće od dana podnošenja odšetnog zahtjeva.

Argumento a contrario, pravna posljedica propuštanja podnošenja odšetnog zahtjeva prije podnošenja tužbe sudu ima kao posljedicu gubitak prava na isplatu zakonskih zateznih kamata tekućih prije podnošenja tužbe.

U sudskoj praksi zauzeta su sljedeća pravna shvaćanja:

VSRH Rev-614/2022 od 3. srpnja 2024.

U odnosu na postavljeno pravno pitanje:

„Da li je zakašnjenje dužnika bitna pretpostavka za nastanak obveze plaćanja zateznih kamata i za početak tijeka zateznih kamata, te kada dužnik dolazi u zakašnjenje, da li danom pozivanja na platež od strane vjerovnika, u konkretnom slučaju podnošenjem tužbe ili pak trenutkom kada je vjerovnik/oštećenik platio račun, neovisno o tome kada je pozvao dužnika/tuženika na isplatu naknade štete”

uz prethodno iznošenje recentne sudske prakse

„...O ovom pravnom pitanju revizijski sud se izjasnio u odlukama broj Rev-550/14 od 18. studenog 2015. i Rev 1734/19-2 od 21. svibnja 2019. pri čemu je navedeno shvaćanje da je pri donošenju odluke o tijeku zateznih kamata na dosuđenu neimovinsku i imovinsku štetu sud dužan cijeliti odredbu čl. 12. st. 4. Zakona o obveznim osiguranjima u prometu („Narodne novine”, broj 151/05, 36/09, 75/09, 76/13) kojom je propisano da u slučaju neizvršenja obveze isplate naknade štete u roku iz st. 1. ovoga članka, oštećena osoba uz dužni iznos naknade štete, ima pravo i na isplatu iznosa kamate i to od dana podnošenja odštetnog zahtjeva, odnosno da u okolnostima kada prethodno nije podnesen odštetni zahtjev tužiteljima na dosuđenu imovinsku štetu pripada zatezna kamata tekuća od dana podnošenja tužbe...”

je odgovoreno:

„...U pogledu zahtjeva za naknadom štete za koji prethodno nije podnesen odštetni zahtjev dužniku obveza naknade štete dopijeva trenutkom podnošenja tužbe kada je dužnik pozvan na plaćanje nastale štete i od tada ima pravo na zatezne kamate na zatraženi iznos naknade štete...”

VSRH Rev 300/2025 od 14. svibnja 2025.

U odnosu na postavljeno pravno pitanje

„Od kada je tuženik u obvezi platiti zakonske zatezne kamate na preinačeni dio tužbenog zahtjeva – od trenutka kada je isti postavljen ili od trenutka kada je šteta dospjela?”

je odgovoreno:

„...Vrhovni sud Republike Hrvatske je u nizu svojih odluka (primjerice broj Rev 550/14- 2 od 18. studenoga 2015., broj Rev 1133/2021-2 od 14. prosinca 2021., broj Rev 247/2023-2 od 4. travnja 2023., broj Rev 376/2023-2 od 9. svibnja 2023. i broj Rev 740/2023-2 od 14. veljače 2024.) zauzeo pravno shvaćanje da je tuženik u obvezi platiti zakonske zatezne kamate na povišeni tužbeni zahtjev od trenutka kada je isti postavljen jer tuženik ne može biti u zakašnjenju u odnosu na razdoblje prije nego je tužba preinačena i postavljen povišeni tužbeni zahtjev. To se odnosi i na situaciju kada je u primjeni odredba čl. 12. ZOOP. Navedeno je ujedno odgovor na pravno pitanje za koje je tuženiku dopušteno podnošenje revizije.”

VSRH Rev-303/2021 od 13. prosinca 2023.

Na postavljeno pravno pitanje:

„Teku li zakonske zatezne kamate na naknadu neimovinske štete koja je nastala u prometnoj nezgodi od dana podnošenja odštetnog zahtjeva, kada su ispunjeni uvjeti iz čl. 12. st. 1. i 4. Zakona o obveznim osiguranjima u prometu („Narodne novine”, broj: 151/05), kao lex specialis u odnosu na odredbe Zakona o obveznim odnosima (ZOO) i to za onu štetu koja je u tom trenutku nastala, odnosno koja je u tom trenutku po redovnom tijeku stvari bila predvidiva u smislu čl. 1103. ZOO, od podnošenja tužbe ili od donošenja prvostupanjske presude?”

je odgovoreno:

„U slučaju nastanka štete prouzročene uporabom prijevoznog sredstva koje podliježe obveznom osiguranju u prometu, zatezne kamate na iznos naknade neimovinske štete dosuđuju se prema odredbama čl. 12. st. 1., 4. i 6. ZOOP za štetu koja je u tom trenutku nastala i za štetu koju je u tom trenutku po redovnom tijeku stvari bila predvidiva, i obračunavaju se počevši od dana podnošenja odštetnog zahtjeva tuženiku kao odgovornom osiguratelju, a ne od dana donošenja presude suda prvog stupnja.”

Stoga, iako propuštanje podnošenja odštetnog zahtjeva ne dovodi u procesnom smislu do gubitka prava na traženje zaštite u sudskom postupku, iz prethodno citiranih pravnih shvaćanja revizijskog suda jasno je da u tim okolnostima oštećenik nema pravo na isplatu zakonske zatezne kamate na zatraženi iznos naknade štete prije nego je podnio tužbu. Isto tako ako je oštećenik tijekom postupku preinačio tužbu tako da je temeljem iste činjenične osnove povisio tužbeni zahtjev koji je veći od onog koji je prethodno zatražio u odštetnom zahtjevu, u odnosu na tako povišen dio tužbenog zahtjeva nema pravo na zakonsku zateznu kamatu sve do podnošenja tog zahtjeva u sudskom postupku.

3.5. Obveza pokušaja mirnog rješenja spora u medijskim sporovima

Iako je pravo na slobodu izražavanja prepoznato kao temeljno ljudsko pravo i zajamčeno Konvencijom (čl. 10. Europske konvencije i čl. 38. Ustava), kao i Ustavom RH, ovo pravo nije apsolutno, već se njegova zaštita jamči u dijelu kojim se ne ugrožavaju ostala temeljna prava.

Najčešći su primjer situacija koje pred sudom završavaju u „medijskim sporovima” načini izražavanja kojim se ugrožava pravo na privatnost osobe (fizičke ili pravne). Pritom pravo na privatnost treba sagledavati u širem smislu, dakle ne samo objave kojim se dovodi u pitanje privatnost osobe na koju se objavljena informacija odnosi, već i pravo na čast i ugled, a kako to jasno proizlazi iz sadržaja čl. 35. Ustava („Svaku se jamči štovanje i pravna zaštita njegova osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti.”)

U današnjem globalnom društvu izražavanje se vrši na vrlo jednostavan i gotovo besplatan način (objave preko društvenih mreža, komentari objavljenih članaka, videozapisi, blog...).

Zakon o medijima (NN br. 59/04., 84/11., 81/13., 114/22., dalje: ZM) uređuje pretpostavke za ostvarivanje načela slobode medija, prava novinara i drugih sudionika u javnom informiranju na slobodu izvješćivanja i dostupnost javnim informacijama, prava i obveze nakladnika, javnost vlasništva, ostvarivanje prava na ispravak i odgovor, način obavljanja distribucije tiska, način zaštite tržišnog natjecanja te prava i obveze drugih pravnih i fizičkih osoba koje djeluju na području javnog informiranja s tim da se odredbe Zakona primjenjuju i tumače sukladno Konvenciji.

Upravo zbog kompleksnog načina pružanja pravne zaštite, a i samog načina izražavanja koje u digitalno doba djeluje bez vremenskog odmaka teško je propisati

efikasne i brze načine pružanja pravne zaštite u slučaju ugroze pojedinih prava zaštićenih Ustavom, Konvencijom ili zakonom.

Prema čl. 22. ZM-a nematerijalna² šteta u pravilu se naknađuje objavljivanjem ispravka informacije i isprikom nakladnika te isplatom naknade sukladno općim propisima obveznog prava.

Pravo na tužbu za naknadu nematerijalne štete sukladno općim propisima obveznog prava ima osoba koja je prethodno zatražila od nakladnika objavljivanje ispravka sporne informacije odnosno isprike nakladnika kad ispravak nije moguć.

Nadalje, čl. 23. ZM-a propisano je vremensko ograničenje (rok od tri mjeseca) za podnošenje tužbe za naknadu štete s time da je rok vezan uz dan saznanja za objavljenu informaciju.

Pravo na ispravak regulirano je čl. 40. ZM-a koji glasi:

(1) Svatko ima pravo od glavnog urednika zahtijevati da bez naknade objavi ispravak objavljene informacije kojom su bila povrijeđena njegova prava ili interesi. Pravo na ispravak imaju i pravne osobe i druge organizacije i tijela, ako su informacijom bila povrijeđena njihova prava i interesi. Svrha ispravaka je ispravljanje netočne ili nepotpune informacije.

(2) Objava ispravka može se zahtijevati u roku od 30 dana od objave informacije.

(3) Zahtjev za ispravak podnosi se glavnom uredniku u pisanoj formi. Zahtjev mora biti obrazložen i potpisan od strane podnositelja, te sadržavati sve potrebne podatke o podnositelju i njegovoj adresi.

(4) Pod pojmom ispravak ne misli se samo na ispravak u užem smislu, odnosno ispravljanje pogrešnih tvrdnji ili netočnih navoda u objavljenoj informaciji, već i na iznošenje činjenica i okolnosti kojima povrijeđeni pobija ili s namjerom pobijanja bitno dopunjuje navode u objavljenom tekstu.

(5) Znanstvena ili umjetnička kritika ne daje pravo na ispravak osim ako se njima ne ispravlja netočni ili uvredljivi navodi.

(6) Ne može se zahtijevati ispravak ako je medij do dana podnošenja zahtjeva za ispravak već sam objavio ispravak iste informacije. Ako podnositelj zahtjeva za ispravak smatra da medij nije na odgovarajući način objavio ispravak, može zahtijevati ostvarenje svoga prava sukladno ovom Zakonu.

(7) Ako je osoba na koju se odnosi informacija umrla, pravo na objavljivanje ispravka i pravo odgovora imaju njezina djeca, posvojenici, bračni drug, roditelji, posvojitelji, braća i sestre, ili pravna osoba ako se informacija odnosi na djelatnost pokojnika u vezi s tom pravnom osobom.

Iako su prethodno citirane odredbe ZM-a vezane uz objave informacija koje se odnose na medije (a ne na pojedince), na posredan način mediji u određenim okolnostima

² Izraz „nematerijalna šteta” je i nadalje u službenom tekstu ZM iako je stupanjem na snagu Zakona o obveznim odnosima („Narodne novine” br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22., 145/23., 155/23.)1.1. 2006. u upotrebi izraz „neimovinska šteta”.

dolaze u situaciju da odgovaraju i za objave koje su izvršili pojedinci upotrebljavajući opciju komentiranja objavljenih članaka na internetskim portalima.

Sudska praksa o ovim se pitanjima izjasnila na sljedeći način:

VSRH Rev 811/2022 od 7. veljače 2024.

Na pravno pitanje:

„Predstavljaju li komentari trećih osoba ispod objavljenog teksta, kao reakcija na sadržaj objavljenog teksta putem e-portala, informaciju u smislu čl. 21. st. 1. Zakona o medijima („Narodne novine” br. 59/04, 84/11, 81/13) zbog kojih bi nakladnik portala mogao odgovarati za štetu?”

je odgovoreno:

„...prema shvaćanju ovog suda komentari trećih osoba ispod objavljenog teksta, kao reakcija na sadržaj objavljenog teksta putem e-portala, predstavlja informaciju u smislu čl. 21. st. 1. Zakona o medijima („Narodne novine”, broj 59/04, 84/11 i 81/13) zbog koje bi nakladnik portala mogao odgovarati za štetu. Time je odgovoreno na pravno pitanje zbog kojeg je dopuštena revizija...”
Imajući u vidu prethodno citirane odredbe prema ZM-a obveza pokušaja rješenja spora mirnim putem u medijskim sporovima povlači za sobom i određene procesne posljedice (za razliku od ZOOP-a).
U praksi se problematizirao rok za podnošenje zahtjeva za ispravkom i rok za podnošenje tužbe radi naknade štete, a sporne situacije najbolje je sagledati kroz primjere sudske prakse i putem revizijskih odluka kojima su u odnosu na konkretno postavljena pravna pitanja izražena pravna shvaćanja.

VSRH Rev 1297/2024 od 8. listopada 2024.

Na pravno pitanje:

„Primjenjuje li se, u slučaju iz čl. 22. st. 2. Zakona o medijima, odnosno kad se ispravak zahtjeva od nakladnika u svezi s pravom na podnošenje tužbe za naknadu neimovinske štete, prekluzivni rok od 30 dana od dana objave informacije sukladno čl. 40. st. 2. Zakona o medijima, a kako bi se udovoljilo procesnoj pretpostavki za podnošenje tužbe?”

odgovoreno je:

„Prekluzivni rok od 30 dana od dana objave informacije iz čl. 40. st. 2. Zakona o medijima koji se odnosi na poseban institut „Objavljivanje ispravka i odgovora” kad se on zahtjeva od glavnog urednika se ne primjenjuje kao procesna pretpostavka za podnošenje tužbe u slučaju iz čl. 22. st. 2. Zakona o medijima kad se ispravak zahtjeva od nakladnika a u svezi s pravom na podnošenje tužbe za naknadu nematerijalne štete”. Na isti način i Rev 1025/2023 od 9. prosinca 2023.

VSRH Rev 1093/2022 od 27. ožujka 2024.

Na pravno pitanje:

„Koji je to način dostave zahtjeva za ispravak pravno i tehnički ispravan da bi predstavljao procesnu pretpostavku za podnošenje tužbe sukladno Zakonu o medijima, te da li je tužiteljica u obvezi osigurati dodatni način dostave ukoliko tuženik odbija primiti zahtjev za ispravak upućen mu preporučenom poštanskom pošiljkom?”

odgovara se:

„...Odredbama ZM nije propisan poseban način na koji se zahtjev za ispravak informacije treba dostaviti nakladniku. Kako je teret dokaza da je takav zahtjev nakladniku poslan na strani podnositelja zahtjeva, a kako je ova radnja pretpostavka za ostvarivanje prava na podnošenje tužbe radi naknade štete (čl. 22. st. 2. ZM) za očekivati je da se zahtjev podnese na način da postoji potvrda da je isti isporučen. U okolnostima kada je dostava preporučenom pošiljkom sa potvrdom primitka bila neuspješna jer nakladnik nije preuzeo pošiljku podnositelj zahtjeva nije obvezan ponovno dostavljati zahtjev za ispravkom informacije s obzirom da je riječ o procesnoj pretpostavki za ostvarivanje prava pred sudom koje se može ostvariti u roku od tri mjeseca od objave informacije.”

Prethodno citirane revizijske odluke jasno upućuju da je pretpostavka za obraćanje sudu i traženje sudske zaštite u medijskih sporovima prethodno obraćanje nakladniku sa zahtjevom za ispravkom objavljene informacije. Pritom, valja razlučiti situacije kad je kasniji predmet spora zahtjev za ispravkom objavljene informacije i zahtjev za naknadom štete. U parnicama kojim je zahtjev usmjeren za naknadom štete prekluzivan rok za podnošenje tužbe je tri mjeseca, dok se istekom roka od 30 dana od objave sporne informacije odnosi samo na obraćanje glavnom uredniku sa zahtjevom za ispravak objavljene informacije.

S obzirom na okolnost da se vijesti objavljuju dok su svježije i aktualne, logično je i da zakonom propisan rok za traženje ispravka objavljene informacije mora biti kratak jer se protekom vremena gubi razumna svrha objave ispravka.

U prethodno citiranoj revizijskoj odluci (Rev 1093/2022 od 27. ožujka 2024.) nakladnik je propuštanjem preuzimanja preporučene pošiljke pa zatim prigovorima koje je iznio tijekom trajanja sudskog postupka pokušao onemogućiti tužitelja u ostvarivanju prava na naknadu štete tvrdeći da zahtjev za ispravak nije primio te da je tužitelj nakon što nije imao dokaz da je pošiljka uručena trebao ponoviti dostavu zahtjeva.

Upravo je ovom odlukom revizijski sud cijeneći okolnost da su zakonom propisani rokovi za traženje ispravka, a zatim za podnošenje tužbe izrazito kratki te uviđajući okolnost da je nakladnik pravna osoba koja u okviru svoje poslovne djelatnosti mora imati uredno organiziranu službu prijema preporučenih pošiljki, izrazio pravno shvaćanje da je u okolnostima kad je podnositelj zahtjeva za objavom ispravka (tužitelj) poduzeo sve razumne mjere da se nakladniku dostavi zahtjev za ispravak (dostava preporučenom pošiljkom) i da nema opravdanih okolnosti koje bi upućivale da nakladnik taj zahtjev nije mogao primiti (npr. pogrešna adresa), da je za ocjenu jesu li ostvarene procesne pretpostavke za podnošenje tužbe u skladu s čl. 22. ZM-a dostatno da je zahtjev nakladniku upućen.

Dakle, obraćanje nakladniku sa zahtjevom za objavom ispravka procesna je pretpostavka za obraćanje sudu za pružanje pravne zaštite. Istekom prekluzivnih

rokova koji su propisani oštećeni gubi pravo zahtijevati sudsku zaštitu odnosno tužba će biti odbačena.

3.6. Ostali posebni slučajevi obveze pokušaja mirnog rješenja spora

Osim prethodno iznesenih, postoje i drugi slučajevi u kojim je zakonodavac bio propisao obvezu prethodnog pokušaja rješenja spora mirnim putem. Takve slučajeve propisuju sljedeći zakoni:

- a) Zakon o lovstvu (NN br. 99/18., 32/19., 32/20., 127/24., dalje ZL)
- b) Zakon o poštanskim uslugama (NN br. 144/12., 153/13., 78/15., 110/19., dalje: ZPU)
- c) Zakon o elektroničkim komunikacijama (NN br. 76/22., 14/24., dalje: ZEK)

Pravne posljedice propuštanja prethodnih pregovora radi rješenja spora mirnim putem zakonodavac je (kao i u prethodno iznesenim situacijama) različito propisao.

3.6.1 Zakon o lovstvu

Prema članku 82 st. 1. ZL-a bila je propisana obveza oštećenika da se **u roku od 7 dana od nastanka štete** pisanim putem obrati lovoovlašteniku na čijem se području šteta dogodila, a na koji zahtjev oštećenika je **lovoovlaštenik dužan odgovoriti u daljnjem roku od 7 dana**.

Nadalje, stavkom drugim propisano je da nakon isteka rokova iz stavka 1. ovog članka oštećenik dužan u daljnjem roku od 30 dana predložiti lovoovlašteniku sklapanje sporazuma o naknadi štete, a lovoovlaštenik je dužan na takav prijedlog oštećenika odgovoriti u daljnjem roku od 30 dana te ako dođe do sklapanja sporazuma, taj sporazum predstavlja **ovršnu ispravu**.

Prema stavku trećem nakon isteka rokova iz stavaka 1. i 2. ovog članka i ako ne dođe do sklapanja sporazuma iz stavka 2. ovog članka, oštećenik se može obratiti tužbom radi naknade štete nadležnom sudu **najkasnije u roku od tri godine od dana nastanka štete. Nadležni sud odbacit će tužbu ako oštećenik nije postupio na način naveden u stavcima 1. i 2. ovoga članka**.

Međutim, Ustavni sud Republike Hrvatske ukinuo³ je stavak prvi, dok prijedlog za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom čl. 82. st. 2. i 3. ZL-a nije prihvatio.

Prethodno citirana odredba u svojem izvornom sadržaju bila je primjer zakonskog normiranja obveze pokušaja rješenja spora mirnim putem kao procesne pretpostavke za obraćanje sudu. Također su bile jasno naznačene pravne posljedice propuštanja pristupa rješenju spora mirnim putem jer je izravno posebnim zakonom (*lex specialis*) bilo propisano da će se u tom slučaju tužba odbaciti.

Međutim, ovom odredbom nije bilo predviđeno da za vrijeme trajanja postupka mirenja ne teku zastarni rokovi.

³Odluka i rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-3251/2023 od 8. listopada 2024. „Narodne novine” broj: 127/2024).

Strankama spornog obveznog odnosa pruženo je zakonsko rješenje da svoj sporazum u postupku rješenja spora mirnim putem riješe na efikasan način jer je propisano da sklopljen sporazum predstavlja ovršnu ispravu.

U okviru ovršnog postupka takav sporazum bio bi ovršna isprava prema čl. 23. st. 7. Ovršnog zakona prema kojem je ovršna isprava i druga isprava određena posebnim zakonom.

Prilikom donošenja prethodno citirane odluke Ustavni sud Republike Hrvatske prihvatio je prigovore podnositelja da se kratkim rokom za podnošenje odštetnog zahtjeva lovoovlašteniku oštećeniku nameće prekomjeren i nerazmjern teret za ostvarivanje njegovog prava na naknadu štete koja mu je nastala na području lovišta.

Pritom je Ustavni sud imao u vidu da je za postavljanje razumnog odštetnog zahtjeva potrebno poduzeti određene mjere usmjerene na utvrđivanje opsega i visine nastale štete, a često i prethodno obraćanje drugim osobama radi utvrđivanja okolnosti iz kojih bi se uopće mogla utvrditi odgovornost.

Polazeći od prethodno iznesenih okolnosti, a imajući u vidu ozbiljnost posljedica koje za oštećenika nastupaju propuštanjem podnošenja odštetnog zahtjeva, Ustavni sud je ocijenio da rok (od 7 dana od saznanja za štetu) za podnošenje odštetnog zahtjeva može imati odvrćajući učinak za oštećenika i na taj način ga onemogućiti u ostvarivanju njegovih prava.

Ostali prigovori podnositelja koji su se odnosili na tvrdnje podnositelja da je sadržajno neodređen stavak drugi u pogledu sadržaja sporazuma, odnosno odštetnog zahtjeva, Ustavni sud je ocijenio neosnovanima, uz izraženo pravno shvaćanje da iako doista nije propisan sadržaj sporazuma koji je oštećenik dužan predložiti da iz same naravi instituta odštetne odgovornosti proizlazi da takav sporazum treba sadržavati odredbe o nastanku štete, visini štete i roku plaćanja naknade štete. Prigovore podnositelja koji su se odnosili na tvrdnje da je ovom odredbom zakonodavac skratio zastarni rok propisan odredbama ZOO-a Ustavni sud otklanja uz obrazloženje da zakonodavac u posebnim slučajevima može skratiti opći zastarni rok te da uvažavajući legitimne ciljeve i imajući u vidu cjelokupno normiranje odštetne odgovornosti u ZL-u, da ova odredba nije ustavnopravno neprihvatljiva.

Prethodno citirana odluka Ustavnog suda donesena 8. listopada 2024. s tim da je odlučeno da ukinuti članak 82. st. 1. ZL-a prestaje vrijediti 1. ožujka 2025.

U razdoblju od ukidanja odredbe do prestanka njezinog važenja zakonodavac nije donio novo zakonsko rješenje (kojim bi se eventualno otklonili propusti prekratko određenog roka za obraćanje oštećenika sa odštetnim zahtjevom).

Posljedično trenutno zakonsko rješenje je nepotpuno, osobito kad se uzme u obzir da su stavkom trećim propisane zakonske posljedice (odbačaj tužbe) u okolnostima propuštanja podnošenja odštetnog zahtjeva u roku koji je propisan odredbom koja više ne egzistira.

3.6.2 *Zakon o poštanskim uslugama*

Prema odredbama ZPU-u pristupanje pregovorima radi pokušaja rješenja spora mirnim putem predviđeno je povodom:

- prigovora korisnika poštanskih usluga (čl. 54. ZPU-a), a koji se odnose na gubitak poštanske pošiljke, prekoračenje roka za prijenos i uručenje poštanske pošiljke ili u slučaju kad davatelj poštanske usluge nije obavio uslugu ili ju nije obavio u cijelosti u roku od tri mjeseca od predaje poštanske pošiljke u unutarnjem prometu, odnosno u roku od šest mjeseci u međunarodnom prometu, dok je pružatelj poštanskih usluga na prigovor dužan odgovoriti u roku od 30 dana za prigovore koji se odnose na unutarnji promet, odnosno 60 dana za prigovore koji se odnose na međunarodni promet (čl. 54. st. 4.)
- postupak rješavanja sporova između korisnika i davatelja poštanskih usluga (čl. 55. ZPU-a) koji se odnose na rješavanje prigovora iz čl. 54. ZPU-a nadležna je Hrvatska regulatorna agencija (dalje: Agencija) – postupak se pokreće u roku od 30 dana od dostave pisanog odgovora na prigovor korisnika poštanske usluge, a krajnji rok za okončanje postupka je četiri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva za rješenje tog spora (čl. 55. st. 4. ZPU-a)
- postupak ostvarivanja prava na odštetu (čl. 57. ZPU-a) – pošiljatelj ili druga ovlaštena osoba može u roku od 30 dana od dana prihvaćenog ili pritužbe iz čl. 54. ZPU-a davatelju poštanskih usluga podnijeti zahtjev za naknadom štete

Odredbama ZPU-a propisan je postupak ostvarivanja prava na zaštitu povrijeđenih prava korisnika poštanskih usluga prije obraćanja sudu. Nadalje, prema čl. 55. st. 1. ZPU-a zastara osporene tražbine ne teče za vrijeme trajanja rješenja spora pred Agencijom.

Međutim, ZPU ne predviđa procesne posljedice propuštanja mirnom rješavanju nastalog spora u smislu gubitka prava na pružanje sudske zaštite.

3.6.3 *Zakon o elektroničkim telekomunikacijama*

Sporove između krajnjih korisnika i operatera javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga u vezi s pružanjem usluga, iznosom kojim je zadužen za pruženu uslugu, kakvoćom pružene usluge, prigovorom zbog povrede odredaba ugovora ili prigovorom zbog povrede prava u vezi sa zaštitom pristupa otvorenom internetu, po zahtjevu krajnjeg korisnika rješava Agencija (čl. 154. st. 1. ZEK-a). Zahtjev se podnosi u roku od 30 dana od dana dostave odgovora povjerenstva za pritužbe potrošača iz članka 153. stavka 13. ovog Zakona.

Prethodno obraćanju Agenciji krajnji korisnik ima pravo podnijeti operatoru javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga prigovor u vezi s pružanjem usluga, prigovor na iznos kojim je zadužen za pruženu uslugu, prigovor na kakvoću pružene usluge, prigovor zbog povrede odredaba ugovora i prigovor zbog povrede prava u vezi sa zaštitom pristupa otvorenom internetu.

Prigovor krajnji korisnik podnosi u pisanom ili elektroničkom obliku operatoru javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga koji provodi postupak rješavanja prigovora. Prigovor mora sadržavati činjenice i dokaze na kojim se temelji. Povjerenstvo za rješavanje prigovora obvezno je zaprimljenu pritužbu odgovoriti u roku od 30 dana od njegovog zaprimanja.

Kao i kod ZPU-a i prema odredbama ZEK-a propisano je da za vrijeme trajanja rješenja spora pred Agencijom zastara tražbine ne teče (čl. 154. st. 2. ZEK-a).

Također, ni odredbama ZEK-a nisu propisane procesne posljedice propuštanja pristupanju mirnog rješenja spora u smislu gubitka prava na sudsku zaštitu.

4. MIRNO RJEŠAVANJE SPOROVA NA TEMELJU SPORAZUMA STRANAKA ILI UPUTE SUDA

4.1. Općenito – medijacija kao dobrovoljni način rješavanja sporova

Medijacija u hrvatskom pravnom sustavu predstavlja normativno prepoznat oblik mirnog rješavanja sporova u kojem neutralna treća osoba (medijator) pomaže strankama da sporazumno riješe svoj spor. Iako se i medijacija može provoditi i na sudu, ona se značajno razlikuje od klasičnog sudskog ili arbitražnog postupka. Za razliku od njih medijacija nije adjudikativne naravi, odnosno usmjerena na autoritativno odlučivanje o pravima i obvezama stranaka, već na strukturirano pregovaranje (u pravilu) na temelju interesa stranaka. Medijacija je zapravo sličnija strukturiranim pregovorima, s tom razlikom da se ona odvija uz pomoć medijatora kao treće neutralne osobe koja nema interesa da spor bude riješen na određeni način.

Suvremeni normativni okvir medijacije u Hrvatskoj postavljen je ZMRS-om iz 2023. koji, jednako kao i njegova dva prethodnika (Zakon o mirenju iz 2003. i 2011.), potvrđuje medijaciju kao dobrovoljan i povjerljiv postupak mirnog rješavanja sporova (čl. 2. st. 1. al. b) ZMRS-a). ZMRS je nastajao ojačati profesionalni karakter medijacije kroz standarde za medijatore i medijacijske institucije (čl. 7. i 8. ZMRS-a) te uređuje njezin odnos prema sudskom postupku (čl. 9. – 11. ZMRS-a).

Ključna odrednica medijacije je načelo dobrovoljnosti. Naime, stranke slobodno odlučuju hoće li pristupiti postupku, nastaviti sudjelovati u njemu ili ga prekinuti. Upravo ta autonomija predstavlja ključni preduvjet uspješne komunikacije i prihvaćanja eventualnog sporazuma. Dobrovoljnost osigurava da sudjelovanje stranaka proizlazi iz njihove autonomne želje i spremnosti da riješe svoj spor, a ne prisile. Dobrovoljnost je sačuvana čak i u onim situacijama u kojim zakonodavac zahtijeva pokušaj medijacije prije pokretanja postupka (kao u slučaju kolektivnih radnih sporova) ili nakon njegova pokretanja (kao u slučaju neispunjenja preprocesne dužnosti u sporovima radi naknade štete ili odluke suda), pod prijetnjom odbačaja tužbe ili troškovnih sankcija. U tim situacijama stranke se moraju pojaviti na prvom sastanku medijacije, odnosno informativnom sastanku o medijaciji, a poželjno je da na njemu i aktivno sudjeluju, no nikad nisu dužne sklopiti nagodbu.

Dobrovoljnost se održava i na određivanje tko će i kako provoditi sam postupak.

Stranke u pravilu samostalno određuju medijatora, a iznimno to čini neki ovlaštenik za imenovanje (ovlaštena osoba u instituciji za medijaciju ili Centar za mirno rješavanje sporova) kad među strankama ne postoji suglasnost oko osobe (ili osoba) medijatora (čl. 14. ZMRS-a). ZMRS je bitno ograničio slobodu stranaka u pogledu izbora osoba koje mogu biti imenovane medijatorom jer u samim uvodnim odredbama medijatora definira kao osobu upisanu „u Registar medijatora koja na temelju sporazuma stranaka provodi medijaciju” (čl. 2. st. 1. al. b) ZMRS-a). Dobrovoljnost je ograničena i u slučajevima sudu pridružene medijacije u kojoj vrijedi automatska dodjela predmeta, jednako kao u većini drugih sudskih predmeta.

Što se tiče samog postupka, stranke su slobodne urediti ga kako god to žele, a medijatori su ograničeni dužnošću povjerljivosti, pravičnosti, ravnopravnošću stranaka (čl. 15. – 16. ZMRS-a) što su inače načela koja su određujuća za mirno rješavanje sporova u Hrvatskoj (čl. 3. st. 2. ZMRS-a). Stranke zadržavaju slobodu urediti postupak na način koji to žele, no radi otklanjanja svake dvojbe ZMRS izričito dopušta medijatoru da održava odvojene sastanke kao i da strankama predlaže tekst nagodbe (čl. 17. – 8. ZMRS-a).

Medijacija pred institucijama za medijaciju obično započinje prijedlogom jedne strane i prihvatom druge u roku od 15 dana iako stranke mogu i zajednički pokrenuti postupak (čl. 13. ZMRS-a). Na uvodnom sastanku medijator objašnjava pravila postupka, osobito povjerljivost i ulogu sudionika te osigurava da obje strane razumiju proces i svoja prava, posebno u odnosu na pravo da angažiraju punomoćnika ili da se s njime savjetuju prije donošenja bilo koje odluke. Nakon uvodne faze obično slijedi faza iznošenja stajališta u kojoj stranke predstavljaju svoje viđenje spora, nakon čega se kroz vođeni dijalog istražuju interesi i moguća rješenja problema. Neutralna facilitacija omogućuje otvorenu komunikaciju i očuvanje ravnoteže među stranama, no nije neobično da se pojedini medijatori, posebno ako je riječ o sudu pridruženoj medijaciji, upuste u evaluaciju koja je stranama također korisna za donošenje odluke ima li im smisla i u kojoj mjeri sklopiti nagodbu. Ako se postigne nagodba, ona u medijaciji sklopljenoj pred institucijom za medijaciju ima značenje ovršne isprave ako sadrži obvezu na činidbu i ovršnu klauzulu (čl. 20. ZMRS-a). Ako je sklopljena pred sudom, a potpiše ju sudac, ima značenje i sudske nagodbe. U slučaju da sporazum izostane, zato što jedna ili obje strane više ne žele sudjelovati u medijaciji ili zato što je protekao rok od 60 dana ili drugi rok koji određen sporazumom stranaka, postupak završava bez negativnih posljedica za stranke. Iako nije uobičajeno, medijator također može obustaviti postupak nakon što je strankama dao mogućnost da se o tome izjasne (čl. 19. ZMRS-a).

Povjerljivost je ključ uspješne medijacije. Informacije iznesene tijekom postupka, prijedlozi rješenja i tijek pregovora zaštićeni su od korištenja u kasnijim postupcima (čl. 21. – 22. ZMRS-a) čime se stvara siguran prostor za iskrenu komunikaciju. Stranke mogu slobodnije iznositi informacije o svojim interesima, strahovima i mogućim ustupcima bez bojazni da će takve izjave biti iskorištene protiv nje. Povjerljivost vrijedi i za odvojene sastanke pa medijator ne može drugoj strani prenijeti informacije koje je saznao od druge strane bez njezinog ovlaštenja (čl. 17. st. 2. ZMRS-a). Dužnost očuvanja povjerljivosti nije samo deklaratorne naravi, već su svi sudionici postupka odgovorni za štetu koja bi eventualno proizašla iz povrede te obveze (čl. 21. st. 2. – 3. ZMRS-a).

Medijaciju mogu provoditi registrirane privatne medijacijske institucije (na temelju ZMRS-a), sudovi (na temelju čl. 186. d i 186. e ZPP-a) te osobe i tijela ovlaštene posebnim propisima. Općenito bi trebalo smatrati da su odredbe ZMRS-a primjenjive na sva pitanja koja nisu uređena posebnim propisima što se posebno odnosi na procesne odredbe. Posebni propisi ipak sadrže drukčije odredbe o ovlaštenim osobama.

ZPP tako propisuje da sudu pridruženu medijaciju provode ovlaštene osobe (suci/sudski savjetnici) s liste koju utvrđuje predsjednik suda (čl. 186. d st. 4. ZPP-a). Medijaciju u kolektivnim radnim sporovima provode osobe ovlaštene na temelju posebnog Pravilnika o načinu izvora izmiritelja i provođenju postupka mirenja u kolektivnim radnim sporovima (Narodne novine, br. 130/2015). Medijaciju u obiteljskim stvarima provodi zaseban Obiteljski centar. Medijaciju i druge postupke alternativnog rješavanja potrošačkih sporova provode institucije koje je Vlada RH prijavila Europskoj komisiji.

4.2. Posebne metode sporazumnog rješavanja sporova: potrošački sporovi

Klasični parnični postupak oblikovan je za složene sporove ravnopravnih stranaka, dok je potrošački spor tipično jednokratni spor male vrijednosti između stranaka asimetrične snage i platežne moći, naime profesionalnog trgovca i pojedinca. U takvom bi sporu vođenje parnice bilo nerazmjerno i troškovima i trajanju. To bi moglo dovesti do toga da se sporovi ne rješavaju što dugoročno slabi povjerenje u tržište i u pravni sustav.

Europsko je pravo na taj problem odgovorilo stvaranjem modela izvansudskog rješavanja sporova (ADR) kao komplementarnog mehanizma zaštite, a ne kao zamjene za sudove. Ideja je bila omogućiti potrošaču da do rješenja dođe brzo, neformalno i uz minimalne troškove, ali i da se trgovcima osigura strukturiran način rješavanja pritužbi bez ulaska u sudski postupak. ADR je zato zamišljen kao dio infrastrukture tržišta kao produžetak sustava korisničke podrške, ali uz jamstva nepristranosti, stručnosti i pravne sigurnosti.

U tom je okviru svaka država članica morala uspostaviti mrežu tijela koja mogu voditi takve postupke, osigurati njihovu neovisnost, transparentnost i dostupnost te povezati sustav s mehanizmima zaštite potrošača. Naglasak nije bio na stvaranju jedinstvenog modela postupka, nego na stvaranju funkcionalnog okvira unutar kojeg se spor može riješiti na način prilagođen njegovoj prirodi. Upravo zato ADR u potrošačkim sporovima nikada nije bio zamišljen kao „mini-parnica”, nego kao fleksibilan postupak koji može uključivati medijaciju, davanje prijedloga rješenja ili donošenje neobvezujuće odluke, ovisno o sektoru i vrsti spora.

Hrvatska je taj europski model, uređen Direktivom 2013/11/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2013. o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova i izmjeni Uredbe (EZ) br. 2006/2004 i Direktive 2009/22/EZ (Direktiva o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova) (SL L 165/63 od 18. 6. 2013.) te Uredbom (EU) br. 524/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2013. o online rješavanju potrošačkih sporova i izmjeni Uredbe (EZ) br. 2006/2004 i Direktive 2009/22/EZ (Uredba o online rješavanju potrošačkih sporova) (SL L 165/1 od 18. 6. 2013.),

implementirala donošenjem Zakona o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova 2016.

Time je prvi put sustavno uređen prostor koji je ranije bio fragmentiran i oslanjao se na pojedinačne inicijative poput sudova časti ili povremenih oblika mirenja pri komorama i udrugama. Novi zakon nije stvorio jedan centralni organ, nego je predvidio sustav ovlaštenih tijela za ADR koja djeluju uz odobrenje nadležnog ministarstva, uz jasno propisane standarde rada, rokove postupanja, obvezu informiranja stranaka i pravila o transparentnosti. Europskoj su komisiji prijavljena sljedeća tijela koju su ovlaštena za alternativno rješavanje potrošačkih sporova:

- Centar za medijaciju pri Hrvatskom uredu za osiguranje
- Centar za mirenje Hrvatske obrtničke komore
- Centar za mirenje pri Hrvatskoj gospodarskoj komori
- Centar za mirenje pri Hrvatskoj udruzi za medijaciju
- PROFI TEST d.o.o., Centar za mirenje „Medijator“
- Sud časti Hrvatske obrtničke komore
- Sud časti pri Hrvatskoj gospodarskoj komori

Neka od njih su sektorskog tipa ili samo za određene subjekte, no postupci se uglavnom svode na mirenje (medijaciju) i postupke pred sudovima časti. Mogućnosti da se u skladu s konceptom EU Direktive uspostave posebni, specijalizirani sustavi rješavanja sporova koji bi u odnosu na jaču stranu, trgovca, imali snažniji stupanj obvezatnosti, dosad nisu dostatno razmatrane, što je razlog i razmjerno malenog broja predmeta (unatoč pravilima EU prava koja su tražila transparentnost, nedostaje adekvatno izvještavanje i točni podaci o broju i ishodu predmeta). U komparativnom pravu takvi sustavi alternativnog rješavanja potrošačkih sporova pred specijaliziranim organizacijama nerijetko uspješno rješavaju stotine tisuća predmeta na godišnjoj razini (npr. financijski ombudsman u Engleskoj je u 2024. primio oko 254.000 predmeta, a u 2025. preko 300 tisuća).

4.3. Medijacija unutar sudskog postupka

ZPP još od 2008. predviđa mogućnost suda da stranke uputi na medijaciju koja se provodi na sudu kao zasebna sudu pridružena medijacija. Od 2013. jasnije su razrađeni kriteriji u vezi toga koji se sporovi mogu smatrati osobito prikladnima za rješavanje u medijaciji, a uvedena je i troškovna sankcija za slučaj izostanka s prvog sastanka u medijaciji.

ZPP, naime, propisuje da sud može na medijaciju uputiti stranke ako je to prikladno „uvažavajući sve okolnosti, posebno interes stranaka i trećih osoba vezanih uz stranke te trajnost njihovih odnosa i upućenost jednih na druge” (čl. 186. d. st. 1. ZPP-a). Ova nomotehnički kompleksno sročena odredba zapravo sugerira da medijabilnost, odnosno prikladnost sporova za medijaciju može proizlaziti iz:

- interesa stranaka (npr. ako sud ocijeni da bi provođenje postupka za stranku moglo biti dugotrajno i financijski iscrpljujuće pa da bi daljnje inzistiranje na provođenju parničnog postupka moglo biti nerazmjerno potencijalnoj koristi što vrijedi za velik broj sporova male vrijednosti, ali i druge sporove poput trgovačkih)

- interesa trećih osoba (npr. djece u slučaju obiteljskih sporova, radnog kolektiva u radnim sporovima)
- trajnosti odnosa stranaka i njihove međusobne povezanosti (npr. kao u slučaju članova obitelji u nekom imovinsko-pravnom sporu, susjeda u pogledu opsega i načina korištenja vlasništva ili drugih stvarnih prava, poslovnih partnera u vezi izvršavanja ugovora i sl.).

Ovaj popis nije taksativne naravi, tako da bi sud mogao u bilo kojem drugom sporu i u bilo kojem trenutku uputiti stranke na medijaciju. Premda se to isprva čini nelogičnim, upućivanje na medijaciju (čl. 186. d st. 1. ZPP-a) ili barem poticanje stranaka na sudsku nagodbu u skladu s općim ovlaštenjima suda (čl. 321. st. 3. ZPP-a) prikladno je i u kasnijim stadijima, odnosno nakon provođenja dijela dokaznog postupka na glavnoj raspravi. Prema iskustvu stranke neće biti sklone sklapanju nagodbe dokle god one ili njihovi punomoćnici smatraju da bi postupak mogao biti okončan u njihovu korist i da im je trošak vođenja sudskog postupka prihvatljiv. Protekom vremena početne se pozicije mogu promijeniti, tako da spor, premda prvotno nije bio prikladan za medijaciju, to može naknadno postati.

Medijacija pred sudom moguća je na inicijativu stranaka i u drugostupanjskom postupku (čl. 186. e ZPP-a).

Provođenje medijacije na sudu trenutačno je najrašireniji oblik provođenja medijacije iako se i ono događa u svega nekoliko stotina predmeta, s polovičnom stopom uspjeha. To bi se moglo pripisati niskim troškovima tog postupka jer se na njega ne plaćaju sudske pristojbe. Medijaciju provode suci i sudski savjetnici s liste koju sastavlja predsjednik suda, a veći sudovi imaju i posebne odjele za medijaciju. Takva osoba ne može biti osoba kojoj je parnični predmet bio dodijeljen niti smije kasnije u tom postupku sudjelovati u bilo kojem svojstvu (čl. 186.d st. 4. – 5. ZPP-a) čime se osigurava nepristranost u suđenju. Ona se dodjeljuje automatskom dodjelom, a sudjelovanje u postupku od utjecaja je na ispunjavanje Okvirnih mjerila za rad sudaca.

Iako to nije izričito propisano, prema logici stvari na informativni sastanak o medijaciji ili samu medijaciju trebalo bi pozvati stranke osobno što ne znači da njihovi punomoćnici ne bi mogli sudjelovati u postupku ili savjetovati ih u skladu sa svojom dužnošću i nalogom. Međutim, razgovor koji nadilazi pozicije stranaka i kreće se u smjeru njihovih interesa, a nekad i potreba, moguć je samo ako medijator izravno komunicira sa strankama. Nadalje, u svim pitanjima koja ZPP-om nisu propisana trebalo bi i dalje primjenjivati ZMRS. To znači da bi stranke trebale biti u mogućnosti sporazumno uređivati sva pitanja načina provođenja postupka, od pitanja hoće li s medijatorom održavati odvojene sastanke preko određivanja predmeta pregovora pa sve do pitanja hoće li u medijaciji sudjelovati i treće osobe.

5. AKTUALNI TRENDOWI U UREĐENJU MIRNOG RJEŠAVANJA SPOROVA: ZAKON O MEDIJACIJI

Predloženi Zakon o medijaciji koji bi uskoro trebao stupiti na snagu ponovno regulira isključivo temu medijacije iako nedosljedno zadržava dio odredbi koje su zapravo sastavna materija postojećeg ZMRS-a. Tako se propisuje opća dužnost

pokušaja mirnog rješenja spora u svim sporovima, međutim isključivo kao *lex imperfecta*. Procesna dužnost, koja bi bila vezana uz konkretne pravne posljedice, ponovno je rezervirana samo za neke sporove, ali u bitno drukčijem obliku nego dosad.

Centar za mirno rješavanje sporova postaje Nacionalni centar za medijaciju koji neće više samo posredovati između stranaka i institucija za medijaciju, uz ostala važna zaduženja, već se aktivnije uključiti u same postupke. Naime, u sporovima radi naknade štete koji su ujedno sporovi male vrijednosti te u nasljednim sporovima predviđeno je preoblikovanje pretprocesne dužnosti pregovaranja u obvezno sudjelovanje na informativnom sastanku o medijaciji koji će se voditi zaposlenici upravo Nacionalnog centra za medijaciju. Time se donekle narušava tržišna ravnoteža jer će tijelo koje akreditira medijatore i institucije za medijaciju ujedno pružati usluge, no predviđeno je da te usluge budu besplatne.

Iz dužnosti je ponovno isključen niz sporova, poput sporova koji se tiču radnih odnosa, sporova koji se tiču osiguranja ili u kojim je stranka Republika Hrvatska, a dužnost ne postoji ni u onim situacijama kad nije postojala ni prema trenutno važećem ZMRS-u.

Potencijalni tužitelji bit će dužni Nacionalnom centru (samostalno ili zajedno s tuženikom) podnijeti prijedlog za provođenje informativnog sastanka. Ako to tužitelj ne učini, gubi pravo na naknadu troškova sudskog postupka. Isto će pravo izgubiti i potencijalni tuženik ako neopravdano izostane s tog sastanka. S druge strane, opravdani izostanak (npr. neuredna dostava) smatrat će se ispunjenjem ove dužnosti. Zakon predviđa i pozitivne poticaje za stranke koje pokušaju svoj spor riješiti u medijaciji jer će biti oslobođene od plaćanja sudske pristojbe na tužbu koja bi u slučaju neuspješnog pokušaja rješavanja spora bila naknadno podnesena. Izričito se propisuje i da troškovi pretprocesnih pokušaja mirnog rješenja spora ulaze u parnične troškove.

Zakon o medijaciji omogućuje širi upis u Registar medijatorima onim osobama koje su to ovlaštenje stekle u drugoj državi članici. Za upis će se tražiti dokaz o visokoj izobrazbi i potvrda o nekažnjavanju. Također, ministar nadležan za poslove pravosuđa donijet će Etički kodeks medijatora čija povreda može dovesti do stegovnog postupka i brisanja iz Registra medijatora. Zakon je nažalost zadržao definiciju medijatora pa je dobrovoljnost i autonomija stranaka i dalje ograničena u pogledu izbora osobe medijatora.

6. ZAKLJUČAK

Obraćanje sudu radi rješenja spornog odnosa između stranaka trebalo bi biti krajnje sredstvo u civiliziranom društvu. U građanskim predmetima načelno se tijela državne vlasti ne miješaju u privatne odnose stranaka, a i sporazumna rješenja bez intervencije državnih tijela često su trajnija, a mogu biti i obuhvatnija i kvalitetnija. Poticanjem mirnog rješavanja sporova omogućuje se da se sudovi usredotoče na one predmete u kojim je pružanje pravne pomoći stvarno nužno, a time se omogućava da i samo suđenje u takvim predmetima, kojih će uvijek biti, bude brže i kvalitetnije. Uz to, poticanje mirnog rješavanja sporova potiče i sudionike u sporu da budu aktivni, da preuzmu odgovornost za svoja prava i obveze, angažiraju se u procjeni rizika i otklone neugodne i rizične situacije.

Međutim, za postizanje tog cilja potrebna su adekvatna zakonska rješenja i efikasni alati. Nakon više desetljeća poticanja mirnog rješavanja sporova, hrvatsko pravo razvilo je raznovrsne instrumente i institute, no oni su i dalje nedostatno učinkoviti te postoji značajan prostor za napredak, kako u pogledu normativne osnove, tako i u odnosu na institucije, organizaciju i alate koji trebaju biti raspoloživi u tu svrhu.

Iako su u nekim posebnim područjima razvijeni djelotvorni mehanizmi koji omogućuju da se veći broj predmeta rješava mirnim putem, još uvijek nedostaju kako djelotvorni opći mehanizmi, tako i bolje uređenje u raznim specifičnim područjima. Opća obveza da se, u sklopu ostvarenja načela razmjernosti i lojalne suradnje, prije upuštanja u formalne sudske postupke učine primjereni koraci radi autonomnog rješenja spora još uvijek nije na odgovarajući način prepoznata i regulirana, a moguće sankcije za njezino kršenje još su uvijek skromne i nedorečene. Premda neke opcije, poput troškovnih sankcija, negativnih inferencija i kazni za zlouporabu procesnih ovlaštenja, postoje, treba ih doraditi, a u sudskoj praksi i snažnije upotrebljavati i interpretirati.

Mogućnost da se u širem krugu predmeta uspostavi i obveza poduzimanja koraka radi mirnog rješenja spora koja bi, u slučaju propuštanja obveze, bila sankcionirana odbacivanjem tužbe ili čak gubitkom prava na pravnu zaštitu, svakako postoji – u tom se pravcu trebamo kretati. Takva obveza, ako nije nerazmjerno otegotna te ima realne šanse za uspjeh u rješenju spora, nije u neskladu s ustavnim i konvencijskim pravom na pristup sudu, o čemu su se već očitovali i europski sudovi (npr. Sud EU-a u predmetu Alassini), a očekuje se da tome svoju praksu prilagode i naši najviši sudovi. No, da bi takva rješenja bila primjerena i djelotvorna, potrebno je pažljivo odrediti uvjete i granice, izgraditi odgovarajuće institucije, i prilagoditi postupak često asimetričnom položaju stranaka i specifičnoj naravi posebnog područja. Nasumična obveza da se neselektivno određene predmete upućuje u posebne postupke (npr. medijaciju) za koju nema prilagođene zakonske i institucionalne infrastrukture može dovesti do tog da se obveza pokušaja mirnog rješenja spora pretvori u samo formalni teret koji ima minimalnu stopu uspjeha i samo dodatno produžuje i poskupljuje postupak.

U međuvremenu, valja posebnu pozornost posvetiti već zakonski jasno uređenoj obvezi i suda, i stranaka, i odvjetnika kao njihovih profesionalnih punomoćnika da svojim postupanjem vode računa o obvezi iz čl. 10. st. 1. ZPP-a, a što se optimalno može postići nastojanjima da se i unutar parnice nastavi s pokušajima mirnog rješenja spora kroz nastojanja da se sklopi nagodba (autonomno, uz pomoć suda ili u posebnom postupku uz pomoć neutralnog trećeg). Obveza lojalne suradnje koju imaju stranke i njihovi odvjetnici ne bi se trebala smatrati odstupanjem od njihovih ustavnih i zakonskih zadaća, već prilagođavanjem potrebama suvremenog društva. Odvjetnici su dužni, jednako kao i na temelju pravila odvjetničke etike (Pravilo 51 Kodeksa odvjetničke etike), u pravilu savjetovati stranke da spor pokušaju riješiti nagodbom kako bi ostvarile svoje interese. S druge strane, sud ima dužnost poticati takav pravac rješavanja spora, ali i pratiti ponašaju li se stranke, a posebno njihovi odvjetnici, u skladu s dužnošću lojalne procesne kooperacije. Mogućnosti da se stranke potaknu na sudsku nagodbu ili upute na medijaciju valja upotrebljavati. Lojalno postupanje valja prepoznati pa i nagraditi, a nelojalno sankcionirati – i u tom smislu interpretirati i primjenjivati ona sredstva koja su nam već sad na raspolaganju kao i ona koja će se u budućnosti pojaviti.

TEST/PITANJA ZA SAMOPROVJERU ZNANJA

1. Procesno načelo iz kojeg proizlazi opća dužnost pokušaja mirnog rješenja spora jest?
 - a) načelo akuzatornosti
 - b) načelo lojalne suradnje
 - c) načelo oficioznosti
 - d) načelo zabrane zlouporabe procesnih ovlaštenja
2. Dužnost da se prije pokretanja parnice pokrene poseban postupak izvansudskog rješavanja spora:
 - a) uvijek krši ustavno pravo na pristup sudu
 - b) ne može biti propisana tako da uspostavlja nerazmjerne terete i neodređene rokove
 - c) postoji u svim građanskim i trgovačkim sporovima
 - d) može biti propisana u posebnim vrstama predmeta
3. Mirno rješavanje sporova jest:
 - a) postupak u kojem sudjeluje neutralna treća strana koja pomaže strankama u postizanju sporazumnog rješenja spora
 - b) postupak u kojem se nikad ne raspravlja o tome tko je u pravu, a tko u krivu
 - c) svaka metoda i postupak kojim se nastoji postići sporazumno rješenje spora
 - d) medijacija, parnica i arbitraža
4. Strukturirani pregovori su:
 - a) postupak u kojem se ne može postići nagodba koja ima svojstvo ovršnosti
 - b) svaka vrsta pregovora koja se provodi uz pomoć odvjetnika
 - c) propisani ili dogovoreni postupci mirnog rješavanja spora u kojem stranke neposredno nastoje nagodbom riješiti svoj spor
 - d) postupak prema čl. 186 (a) ZPP-a.
5. U kojem roku državno odvjetništvo treba donijeti odluku o zahtjevu za mirno rješenje spora?
 - a) u roku od 8 dana
 - b) u roku od 30 dana
 - c) u roku od 3 mjeseca
 - d) u roku od 6 mjeseci
6. Podnošenjem zahtjeva za mirno rješenje spora uvijek:
 - a) dolazi do prekida zastare
 - b) dolazi do zastoja zastare
 - c) dolazi do sklapanja nagodbe
 - d) dolazi do parnice

7. Kad Republika Hrvatska nagodbom preuzima obvezu prema drugoj strani, takva nagodba:
- a) nema snagu ovršne isprave
 - b) ne može se sklopiti u državnom odvjetništvu
 - c) je ovršna isprava kada zamjenik državnog odvjetnika ovjeri svoj potpis kod javnog bilježnika
 - d) je ovršna isprava kad je potpiše zamjenik državnog odvjetnika i ovjeri pečatom državnog odvjetništva
8. Mirno rješenje spora iz članka 186. a ZPP-a predstavlja:
- a) procesnu mogućnost
 - b) procesnu obvezu
 - c) parnični postupak
 - d) ovršni postupak
9. Što čini sud koji je utvrdio da nije proveden postupak mirnog rješenja spora i nije odbacio tužbu?
- a) nepotpuno utvrđuje činjenično stanje
 - b) pogrešno primjenjuje materijalno pravo
 - c) čini apsolutno bitnu povredu odredaba parničnog postupka
 - d) čini bitnu povredu odredaba parničnog postupka
10. Koja je pravna posljedica propuštanja podnošenja zahtjeva za zaštitu prava iz radnog odnosa u situaciji kad radnik traži od poslodavca isplatu otpremnine?
- a) tužba će biti odbačena zbog nastupa prekluzije
 - b) nema posljedice, sud odlučuje meritorno
 - c) sud će odrediti zastoj postupka po službenoj dužnosti i uputiti stranke da postupak pokušaju riješiti mirnim putem
 - d) sud će prekinuti postupak, a nastaviti će ga tek nakon što stranke dostave dokaz da su proveli postupak medijacije koji nije bio uspješan
11. Je li podnošenje zahtjeva za ispravak objavljene informacije pretpostavka za dopuštenost tužbe za naknadom štete zbog objavljene informacije?
- a) da
 - b) ne
 - c) nije pretpostavka za podnošenje tužbe, ali u slučaju propuštanja podnošenja zahtjeva za ispravak oštećeni nema pravo na naknadu kamate na dosuđeni iznos prije nego što je podnio tužbu
 - d) nije potrebno podnijeti zahtjev za ispravak zbog kratkog roka koji je propisan za podnošenje tužbe za naknadom štete

12. Na koji način će postupiti sud ako oštećenik u prometnoj nezgodi prije podnošenja tužbe za naknadom štete sudu nije podnio odštetni zahtjev osiguravajućem društvu u skladu s odredbama Zakona o obveznim osiguranjima u prometu?
- a) odbacit će tužbu kao preuranjenu
 - b) prekinut će postupak i uputiti stranke na provođenje medijacije, a postupak će nastaviti kad stranke dostave dokaz da je takav postupak okončan
 - c) meritorno će riješiti spor ne uzimajući u obzir okolnost da se oštećeni prethodno nije obratio osiguravajućem društvu s odštetnim zahtjevom
 - d) obustavit će postupak
13. Koji su učinci sporazuma o naknadi štete sklopljenog između oštećenog i lovoovlaštenika prema Zakonu o lovstvu?
- a) nema učinka u odnosu na kasniju parnicu
 - b) sporazum predstavlja ovršnu ispravu
 - c) sporazum nije moguće sklopiti jer je ukinuta odredba prema kojoj su predviđeni rokovi za podnošenje odštetnog zahtjeva i odgovora na zahtjev
 - d) sporazum je zapreka za vođenje parnice jer stranka raspolaže ovršnom ispravom pa nema pravni interes za vođenje parnice
14. Teče li zastarni rok za vrijeme provođenja postupka mirnog rješavanja spora prema odredbama Zakona o poštama i Zakona o elektroničkim komunikacijama?
- a) da
 - b) ne

LITERATURA

Brozović, J.; Zeljko, I., Obvezni pretprocesni pokušaj mirnog rješenja spora u: *Zbornik radova IX. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća* (ur. D. Šago), Split: Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2023. str. 481 – 499.

Čuveljak, J., *Mirenje temeljem novele Zakona o parničnom postupku 2019.*, IUS INFO, dostupno na: www.iusinfo.hr/strucni-clanci/mirenje-temeljem-novele-zakona-o-parnicnom-postupku-2019.

de Roo A., Jagtenberg, R. (2012). The Relevance of Truth: The Case of Mediation versus Litigation, u: C.H. (Remco) van Rhee i A. Uzelac (ed.), *Truth and Efficiency in Civil Litigation. Fundamental Aspects of Fact-finding and Evidence-taking in a Comparative Context*, Intersentia, Cambridge - Antwerp - Portland, str. 27 – 46.

ELI/UNIDROIT Modelska europska pravila građanskog postupka (*European Rules of Civil Procedure*), Oxford 2021, www.unidroit.org/english/principles/civilprocedure/eli-unidroit-rules/200925-eli-unidroit-rules-e.pdf.

Holas, J., Limitation of Coercion to Use Mediation in the EU, u Lenka Holá et al. *Mediation in the Reflection of Law and Society*, Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2022.

Knol Radoja, K. *Obvezno mirenje – osvrt na rješenja iz komparativnog i hrvatskog prava*. Pravni vjesnik: časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta JJ Strossmayera u Osijeku, 31(2)/2015, str. 111 – 130.

Knol Radoja, K., (*Obvezno*) *mirno rješavanje sporova u Republici Hrvatskoj*, Zagreb (Narodne novine), 2024.

Uzelac, A., Asimetrične i hibridne klauzule u rješavanju potrošačkih sporova, u: Barbić, J. (ur.), *Zaštita potrošača u Republici Hrvatskoj*, Zagreb: HAZU, str. 65 – 72.

Uzelac, A. Zakon o mirenju – komentarske bilješke, u: Uzelac, A. et al., *Mirenje u građanskim, trgovačkim i radnim sporovima*, Zagreb: TIM press, 2004.

Uzelac, A., Aras, S., Maršić, M., Mitrović, M., Kauzlarić, Ž., & Stojčević, P. (2010). Aktualni trendovi mirnog rješavanja sporova u Hrvatskoj: dosezi i ograničenja. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 60(6), 1265 – 1308., 1267.

Uzelac, A., Brozović, J., *Zakon o mirnom rješavanju sporova: Korak unaprijed ili još jedna propuštena prilika?*, Ius-Info, 14.06.2023. (<https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/zakon-o-mirnom-rjesavanju-sporova-korak-unaprijed-ili-jos-jedna-propustena-prilika>).

Verkijk, R. (2007). Mandatory Mediation: Informal Injustice?, u: Uzelac, A.; van Rhee, C.H. (ed.), *Public and Private Justice – Dispute Resolution in Modern Societies*, Antwerpen – Oxford: Intersentia, 199 – 205.

Sudske odluke

Alassini i dr. (spojeni predmeti) Rosalba Alassini protiv Telecom Italia SpA (C-317/08), Filomena Califano protiv Wind SpA (C-318/08), Lucia Anna Giorgia Iacono protiv Telecom Italia SpA (C-319/08) i Multi service Srl protiv Telecom ItaliaSpA, ECLI:EU:C:2010:146, t. 53-56.

Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske U-I/3941/2015 od 18. travnja 2023.